DINAS PENDIDIKAN
PROVINSI JAWA TIMUR

SEKKAR ASSRÈ 6

Pangajhârân Bhâsa Madhurâ

Ka'angghuy Morèd SD/MI Kellas 6

Adjhâsar Peraturan Gubernur Jhâbâ Tèmor
Nomor 19 Taon 2014
Muatan Lokal Bahasa Daerah Madura

SEKKAR ASSRÈ 6

Ka'angghuy morèd SD/MI kellas 6

Pangangghit/Sè nyoson:

Moh. Hafid Effendy, M.Pd
H.M. Dradjid, BA
Zaini,M.Pd
Sulaiman Sadik
Drs. Bambang Hartono Hamzah
H. Sastro
Moch.Mi'rod Wiranto S.Pd SD
Siti Fatimah, M.Pd
DR. Abdul Gani, M.Pd
Rusliy, M.Pd
Isya Sayunani, S.Pd
Drs. H. Muakmam

Penelaah : Prof. Dr. H. A. Syukur Ghazali, M.Pd.
Penyelia : Drs. H. Heru Asri Poerno, M.Si., M.Pd.
Desain/Layout Cover : Drs. Bambang Hartono Hs
Penerbit : Dinas Pendidikan Provinsi Jawa Timur
Isi : xi 84

ISBN	**: 978-602-404-021-5**	***(no.jil.lengkap)***
ISBN	**: 978-602-404-029-1**	***(jil. 6)***

Kepala Dinas Pendidikan Provinsi Jawa Timur

Assalamu'alaikum Wr. Wb.

Bahasa Madura termasuk bahasa daerah yang digunakan di sekitar masyarakat Madura atau daerah tapal kuda yang telah dipelihara dengan baik oleh penuturnya, hal ini patut dihargai dan dipelihara karena bahasa daerah ini merupakan salah satu kebudayaan.

Seminar bahasa daerah di Yogyakarta menentukan bahwa bahasa daerah termasuk bahasa yang besar penuturnya dan mempunyai tradisi sastra. Insya Allah bahasa Madura memenuhi pada ketentuan tersebut. Sebab yang menggunakan bahasa Madura penuturnya kurang lebih sepuluh juta orang termasuk semua yang ada di Madura dan anak cucu Madura yang ada di pesisir timur dan pesisir utara Madura. Selain itu, sastra Madura sudah terdengar baik di pulau Madura maupun di luar Madura, baik sastra lisan atau tulisan. Oleh karena itu, untuk memelihara dan melestarikan demi kemajuan bahasa daerah sangat perlu pedoman ejaan yang baku, tata bahasa, penelitian bahasa dan sastra, serta penuntun bahasa dengan ikhtiar yang lain.

Buku *Sekkar Assrè* ini sangat baik digunakan di SD/MI. Semoga buku *Sekkar Assrè* ini bisa digunakan di pulau Madura dan di sekitar pulau Madura serta bisa digunakan oleh orang Madura yang ada di pesisir timur dan pesisir utara Madura. Semoga Allah yang Maha Kuasa dan Maha Pengasih memberikan keberkahan dan ridho-Nya kepada buku pelajaran ini, sehingga bisa tumbuh dan berkembang pemakai bahasa daerah Madura sesuai dengan harapan kita semua. Amin.

Wassalamu'alaikum Wr.Wb.

Surabaya, Desember 2016
Kepala Dinas Pendidikan
Provinsi Jawa Timur

PEMERINTAH PROVINSI JAWA TIMUR DINAS PENDIDIKAN

Dr. SAIFUL RACHMAN, MM., M.Pd.
Pembina Utama Madya
NIP. 19590503 198503 1 018

Ḍhâḍhâbuwân Kepala Dinas Pendidikan
Provinsi Jawa Timur

Assalamu'alaikum Wr.Wb.

Bhâsa Madhurâ tamaso' bhâsa ḍâera sè èghuna'aghi mènangka parabhut lâng-saghulung è ḍâlem masyarakat sarta èpertè kalabân saè sareng ra'yattèpon, bhâḍhi èyarghâi tor èpèyara amarghâ bhâsa ḍaèra ghâpanèka aropa'aghi sala sèttong kabhuḍhâjân Madhurâ. Seminar bhâsa ḍaèra è Jukjâ, nantowaghi jhâ' bhâsa ḍaèra sè kabilâng rajâ manabi ghungghungnga orèng sè aghuna'aghi bânnya' sarta aghâḍhuwân tradisi sastra. Insya Allah bhâsa Madhurâ nyokopè ḍâ' ḍuwâ' katantowan bhuru. Sè sapanèka sabâb sè aghuna'aghi bhâsa Madhurâ langkong ḍâri sapolo juta orèng, sadhâjâ sè bâḍâ è Polo Madhurâ sareng na' Poto Madhurâ sè bâḍâ è pasèsèr tèmor sareng ḍâjâ è Jhâbâ Tèmor.

Jhughân sastra Madhurâ ampon kaonang saè sastra lèsan otabâ sastra tolèssèpon. Ka'angghuy maḍâpa' ḍâ' ka maksod pamèyara'an, pamertè, sareng ka'angghuy kamajhuwânnèpon, ghi' sanget marlowaghi bâḍâna pandhuman èjhâ'ân sè *baku*, paramasastra, panalèktèghân bhâsa sareng sastra, panonton bhâsa sareng èhtèyar laènnèpon. Buku Pangajhârân SEKKAR ASSRÈ ka'ḍinto saè manabi èghuna'aghi neng Sekola'an-sakola'an sè aghuna'aghi bhâsa Madhurâ.

Malar moghâ buku SEKKAR ASSRÈ ka'ḍinto bisa èghuna'aghiyâ è Polo Madhurâ sareng lo-polo laènnèpon sè bâḍâ è sakobhengnga Polo Madhurâ sareng sadhâjâ orèng Madhurâ sè bâḍâ è pasèsèr tèmor sareng ḍâjâ è Jhâbâ Tèmor. Jhughân malar moghâ Ghustè Allah Sè Maha Bellâs tor Asè aparènga karidâ'ân sareng kabherkadhân, ḍâ' buku ka' ḍinto sarta èparèngana jhurbhu tor ḍhuluk kantos andhâddhiyaghi parabhut pangajhârân bhâsa Madhurâ sè abhunga'aghi.

Wassalamualaikum Wr. Wb.

Sorbhâjâ, Desember 2016
Kepala Dinas Pendidikan
Provinsi Jawa Timur

PEMERINTAH PROVINSI JAWA - TIMUR DINAS PENDIDIKAN

Dr. SAIFUL RACHMAN, MM., M.Pd.
Pembina Utama Madya
NIP. 19590503 198503 1 018

PYATORAN PANGANGGHIT

Sapèsan amojhi sokkor ḍâ' Allah sè Amorbâ Jhâghât, buku " SEKKAR ASSRÈ" ampon lastarè è eccap.

Buku ka'ḍinto èkaparlo mongghu morèd SD/Mi, akor sareng kurikilum 2013 sè ampon bâḍâ è Pergub no. 19 taon 2014. Pramèla ḍâri ka'ḍinto èso'on ḍâ' sadhâjâ ghuru sè molang neng SD/Mi ngakorraghi ḍâ' sadhâjâ pandhuman sè ampon ètantowaghi neng Kurikulum kasebbut.

Tanto bisaos neng buku ka'ḍinto bâḍâ pan-saponapan parkara sè korang sondhuk mongghu pamangghi para ghuru. Pangangghit ampon atarèka masamporna'a èssèna buku ka'ḍinto, namong sadhâjâna tabâtes ḍâ' kamampowan sè èsanḍhâng pangangghit.

Tambâ'an pamangghi ḍâri para ghuru ngambri sampornana buku ka'dinto, pangangghit mator sakalangkong.

PYATORAN PENYELIA

Kabiddhân kaulâ mojhi sokkor ḍâ' Allah Sè Maha aghung, amarghâ buku Pangajhârân Bhâsa Ḍaèrah Madhurâ sè abhul-ombhul SEKKAR ASSRÈ ampon lastarè èpaterbi'.

Buku pangajhârân ka'ḍinto èsoson ka'angghuy ma-loma ḍâ' sadhâjâ morèd sè alâng-saghulung sareng bhâsa Madhurâ rè-sa'arèna. Bhâb ka'ḍinto sanget rajâ ghunana ka'angghuy mertè bhuḍhâjâ Madhurâ, sabâb bhâsa ka'ḍinto mènangka bâi' ḍâlemma bhuḍâjâ. Manabi sadhâjâ ngangoḍâdhân ta' angghâḍhuwi ghuli enneng akadhi sè kasebbhut, madhâ'â rogina orèng Madhurâ.

Buku ka'ḍinto lastarè lèbât lalampa'an sè cokop abit, jhughâ bhinareng ka'addhrenganna para Pangangghit sè ta' cokbâ asabbhil kantos lastarè, akor sareng ngen-angen sè èkamaksod. Pan-saponapan papangghiyân ampon è bâḍâ'âghi ka'angghuy ngaollè ngen-angenna kaulâ Panjhennengngan sadhâjâ.

Ḍhâsar panyosonan buku pangajhârân panèka :

Pergub nomer 19 taon 2014 terbi' tangghâl 03 April 2014.

Nyoson buku pangajhârân ka'ḍinto sakalangkong bânnya' alangan sareng sangghâ roghina, è antarana amanca bârnana *logat/dialèk* sareng èjhâ'ân Madhurâ sè ampon èpaterbi' sareng Balai Bahasa Jhâbâ Tèmor taon 2011. Nangèng, ḍâri addrengnga para pangangghit, alhamdulillah sadhâjâna bisa kalampan kalabân saè.

Bhântowan pamangghi para ghuru nyopprè sampornana èssèna buku ka'ḍinto è bingkèng arè sanget èkabhuto.

Saka'ḍinto pamator, mator sakalangkong.

Èssèna Buku

Pyatoran Pangangghit v

Pyatoran Penyelia/ Penyelaras..... vi

Pyatoran Kakandiknas Provinsi Jatim vii

SEMESTER 1

Pangajhârân 1 Tema :

Selamatkan Mahluk Hidup 1

Pangajhârân 2 Tema:

Persatuan Dalam Perbedaan..... 25

Pangajhârân 3 Tema

Tokoh Dan Penemu 46

SEMESTER 2

Pangajhârân 4 Tema :

Globalisasi 66

Pangajhârân 5 Tema :

Wira Usaha..... 72

Daftar Pustaka..... 83

Pangajhârân 1

Tema :Selamatkan Mahluk Hidup

Kompetensi Dasar

3.1 Mengenal, memahami, dan mengidentifikasi teks informasi yang ḍiperoleh dari berbagai meḍia berbahasa daerah secara lisan/tertulis

Indikator

3.1.1. Menjelaskan pengertian teks informasi.

Bâburughân beccè'

"pongpong paḍâ ghi' kana', pabhâjheng nyarè èlmo.
Pongpong paḍâ ghi' ghenna', ontong tanto ètemmo."

Akhèr-akhèr panèka bâḍâ kabhâr jhâ' bânnya' kèbân sè asa ta' katèngal. Neng è alas, è sabâ sareng kennengngan laèn bânnya' kèbân sè ampon ta' katèngal. Taḍâ'na kèbân ghâpanèka alantaran èpeghâ manosa kantos ta' sempat atellor otabâ abuḍu'. Mèla samangkèn pamarènta mabâḍâ atoran sè èsambhât " suaka marga satwa". Atoran panèka ka'angghuy malanggheng bâḍâna kèb sopajâ ta' èpeghâ manossa. Kèbân sè ampon asa ta' katèngal èyantarana bhângsana mano' ghâltè', mano' kapoḍhâng, mano' brâcak, sareng kèbân laènna. Onènga sampèyan kèbân ponapa sè ampon asa ta' katèngal?

1 Lalampa'an

Parlo èkaonèngè jhâ' saongghuna bâca'an (wacana) acem-macem sala-sèttongnga èngghi panèka bâca'an sè aghânḍhu' berta otabâ kabhâr, jhughân pangaonèngan (teks informasi). Neng lalampa'an panèka bhâḍhi èjhârbâ'âghi bhâb katerrangan bâca'an sè aghânḍhu' berta otabâ kabhâr, jhughân pangaonèngan (teks informasi). Saè bhâb macemma, tanḍhâ-tanḍhâna, jhughân bâgiyân-bâgiyânna.

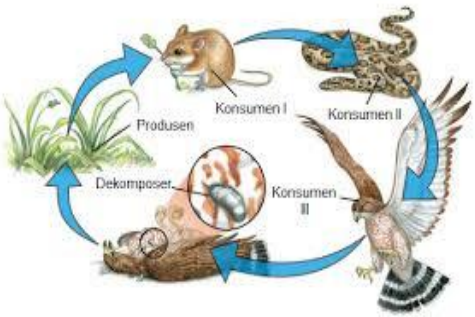
Jhâjhârbâ'ân

Bhâb Narasi Informatif/Ekspositoris

Narasi informatif/ekspositoris èngghi panèka bâca'an sè anḍi' tojjhuwân ka'angghuy maḍâpa' kabhâr/berta, bhâb kadhâddhiyân otabâna pangaonèngan. Neng bâca'an narasi informatif/ekspositoris aèssè parkara/kadhâddhiyân sè ongghu-ongghu bâḍâna (fakta).

Maos patètè contona bâca'an sè aghânḍhu' kabhâr/berta, jhughân pangaonèngan (Narasi Informatif/Ekspositoris) è bâbâ panèka!

Rontoddhâ Kakanna kèbân (rantai makanan)

Ghâmbhâr 1 : Ghâmbhârrâ rontoddhâ kakana kèbân
Asalla ghâmbhâr : softilmu.com

Kadhâddhiyân ngakan otabâ èkakan kèbân kalabân rontoddhânna neng bhâsa Indonesia èsebbhut kalabân *rantai makanan*. Parlo èkaonèngè jhâ' saongghuna sèttong kèbân kalabân kèbân sè laèn paḍâ salèng ngaparlowaghi. Neng rontoddhâ kakanana kèbân (rantai makanan), bâḍâ sè

èsebbhut kalabân *produsen*, *konsumen,* jhughân *pengurai*. *Produsen* èngghi panèka mahlok oḍi' sè bisa aghâbây kakanan dhibi'. Akadhi paḍi, jhâghung, jhughân bu-tombuwân sè laèn.

Konsumen panèka acem-macem, bâḍâ sè èsebbhut kalabân *konsumen 1, konsumen 2, konsumen 3,* sareng saterrossna ghumantong ḍâ' ka kaparlowanna rontoddhâ kakanana kèbân. *Konsumen 1* èngghi panèka kèbân sè ngakan bu-tombuwân akaḍhi tèkos sè ngakan paḍi otabâ jhâghung. *Konsumen 2* èngghi panèka kèbân sè ngakan *konsumen 1* akaḍhi olar sè ngakan tèkos. Tèkos èsebbhut *konsumen 1,* ḍhinèng olar èsebbhut *konsumen 2*. Dhinèng *konsumen 3* èngghi panèka kèbân sè ngakan *konsumen 2* akaḍhi mano' ellang sè ngakan olar. Olar èsebbhut *konsumen 2,* ḍhinèng mano' ellang èsebbhut *konsumen 3*.

Sa'amponna *konsumen 3* otabâna saterrossa, taḍâ' sè ngakan polè, otabâna aropa'aghi *konsumen* sè ḍi-buḍi, *konsumen* ghellâ' pas matè ḍhibi' bucco' è tana. Sè ngobâ bucco'na kèbân sè matè, kantos ḍhâddhi tana èsebbhut kalabân *pengurai*. Sa'amponna patèna kèbân sè bucco' ghellâ' ampon èyobâ ḍhâddhi ḍhu-lanḍhu kalabân *pengurai,* ḍhu-lanḍhu kasebbhut aghuna ka'angghuy matombu jhenno bu-tombuwân sè èsebbhut kalabân *produsen* ghellâ'.

Ḍhâddhi kalabân bâḍâna rontoddhâ kakanna kèbân (rantai makanan), langkong saè kaulâ sareng sampèyan sadhâjâ ajâgâ'â kalangghenganna kèbân sè bâḍâ. Sabâb kèbân-kèbân sè ghellâ' paḍâ salèng ngontongaghi. Ompamana, olar koḍhu èjâgâ kalangghengnganna jhâ' sampè' lar-olar èpèghâ', otabâ èjhuwâl kantos bâḍâna olar karè sakonè'. Sabâb manabi olar sakonè', tanto tèkos sajân bânnya'. Manabi tèkos sajân bânnya', tanto perghi paḍi, otabâ jhâghung, taḍâ' èkakan tèkos. Kantos hasèlla sakonè'.

Ca'-oca' sè malarat:

Rontot	= ghilir (urutan)
Èkaonèngè	= èkataowè
Akadhi	= paḍâna
Langkong saè	= lebbi bhâghus
Langgheng	= ta' rosak

Latèyan 1.1

a. Jâwâb pètanya è bâbâ rèya kalabân jâwâbhân sè palèng bhen□er!

1. Apa sè èmaksod kalabân rontoddhâ kakanana kèbân?
2. Apa sè èmaksod kalabân *produsen?*

3. Apa sè èmaksod kalabân *konsumen?*
4. Jhâjhâl sebbhuttaghi macemma *konsumen!*
5. Apa sè èmaksod kalabân *pengurai?*

b. Jâwâb pètanya è bâbâ rèya noro' parèntana!

1. Bârâmma kèrana mènorot bâ'na mon kos-tèkos èpatè'è? Terrangngaghi!
2. Mon sakabbhinna olar èpatè'è, bârâmma kabâḍâ'ânna tèkos? Terrangngaghi!
3. Mon sakabbhinna olar èpatè'è, bârâmma kabâḍâ'ânna paḍi/jhâghung? Terrangngaghi!
4. Mon sakabbhinna tèkos èpatè'è, bârâmma kabâḍâ'ânna olar? Terrangngaghi!
5. Mon sakabbhinna tèkos èpatè'è, bârâmma kabâḍâ'ânna paḍi? Terrangngaghi!

c. Jhâjhâl berri' tan□hâ pana, bân berri' nyama rontoddhâ kakanana kèbân (rantai makanan) neng ghâmbhâr è bâbâ rèya!

Indikator

3.1.2. Menjelaskan ciri-ciri teks informasi

2 Lalampa'an

Neng lalampa'an panèka bhâḍhi èjhârbâ'âghi bhâb ḍhâ-tanḍhâna bâca'an sè aghânḍhu' berta otabâ kabhâr, jhughân pangaonèngan (teks informasi). Ḍhâ-tanḍhâna akaḍhi è bâbâ panèka.

Ḍhâ-tanḍhâna bâca'an narasi informatif/ekspositoris.

1. Aèssè carèta otabâ kadhâddhiyân sè ongghu-ongghu bâḍâna (fakta).
   Jhâjhârbâ'ân otabâ kadhâddhiyân sè èserrat neng bâca'an narasi informatif/ekspositoris kadhâddhiyân sè pajhât ongghu-ongghu bâḍâ (fakta), ta' ḍâ-mabâḍâ.
   Akaḍhi conto:

   Produsen èngghi panèka mahlok oḍi' sè bisa aghâbây kakanan dhibi'. Akadhi paḍi, jhâghung, jhughân bu-tombuwân sè laèn.

2. Aèssè tello' bâgiyân sè palèng parlo akaḍhi; orèng/bhârâng sè èkacarèta, bâkto, jhughân kadhâddhiyân.
   Neng bâca'an koḍhu bâḍâ jhâjhârbâ'ânna orèng, otabâ bhârâng, otabâ kadhâddhiyân.

   Akaḍhi conto:

   Konsumen panèka acem-macem, bâḍâ sè èsebbhut kalabân *konsumen 1, konsumen 2, konsumen 3,* sareng saterrossèpon ghumantong ḍâ' ka kaparlowanna rontoddhâ kakananna kèbân. *Konsumen 1* èngghi panèka kèbân sè ngakan bu-tombuwân akadhi tèkos sè ngakan paḍi otabâ jhâghung.*Konsumen 2* èngghi panèka kèbân sè ngakan *konsumen 1* akadhi olar sè ngakan tèkos. Tèkos èsebbhut *konsumen 1,* dhinèng olar èsebbhut *konsumen 2*. Dhinèng *konsumen 3* èngghi panèka kèbân sè ngakan *konsumen 2* akadhi mano' ellang sè ngakan olar. Olar èsebbhut *konsumen 2,* dhinèng mano' ellang èsebbhut *konsumen 3*.

3. *Narasi* kèngèng abhângon *fiksi* otabâ *non fiksi*.
   Narasi sè abhângon *fiksi* èngghi panèka karangan sè èserrat aḍhâsarraghi ngen-angen (imajenasi). Akaḍhi carèta panḍâ' (carpan). Dhinèng sè èmaksod kalabân *Narasi* sè abhângon *non fiksi* èngghi panèka karangan sè èserrat aḍhâsarraghi kadhâddhiyân otabâna kabâḍâ'ân. Akaḍhi kabhâr/berta.
4. Aparèng berta/kabhâr ka'angghuy malèbâr pangaonèngan.
   Bâca'an sè èserrat ghâdhuwân tojjhuwân ka'angghuy aparèng jhâjhârbâ'ân/pangaonèngan ḍâ' ka para maos.

Tojjhuwân bâca'an *narasi informatif/ekspositoris*

1. Ka'angghuy aparèng kabhâr/berta sopajâ malèbâr pangaonèngan.
2. Ka'angghuy aparèng pangalaman ḍâ' ka sè maos.

Ca'-oca' sè malarat

Jhâjhârbâ'ân : katerrangan/bâbâlâ'ân/pangajhârân (penjelasan)
Tanḍhâ : tatengnger/tora
Serrat : tolès (bhâsa èngghi-bhunten)/ora'na kaju/ora'na wâ'-buwâ'ân.

Latèyan 1.2

a. Jâwâb pètanya è bâbâ rèya kalabân jâwâbhân sè palèng bhenḍer!

1. Apa sè èmaksod kalabân *fakta*?
2. Apa sè èmaksod kalabân jhâjhârbâ'ân?
3. Apa sè èmaksod kalabân *narasi fiksi*?
4. Apa sè èmaksod kalabân *narasi non fiksi*?
5. Apa bhiḍhâna *narasi fiksi* kalabân *narasi non fiksi*?

b. Bâca'an è bâbâ rèya sè kemma sè tamaso' ḍâ' ka bâca'an *fakta*, jhâjhârbâ'ân, *narasi fiksi*, *narasi non fiksi*. Berri' tolèsan neng è èrèngnga!

1. Buḍu'na sapè sè bhuru ekarèmbi' anyama empè'. Empè' mon la aomor tello bulân kantos pa' bulân kodhu ètongar. Tongar iyâ arèya talè otabâ tampar sè èpamaso' ka èlongnga empè'/sapè.

Mano' bân Ratona Kalèng

Bâjâ lagghu abhâreng bân moncarra arè mano' bân ratona kalèng arembhâk ka'angghuy salèng bhânto. "Eee… ratona kalèng! bhâ' enḍhâ'â bâ'na nolong sèngko'?" korbhina mano' ngoca' sambi asètsèt mowang koto sè bâḍâ neng bhâdhânna. "Iyâ, sèngko' enḍhâ', tapè bâ'na kodhu nolong sèngko' kèya!" jâwâbbhâ ratona kalèng sambi ngangka' sokona.

korbhina mano' ngoca' sambi asètsèt mowang koto sè bâḍâ neng bhâdhânna. "Iyâ, sèngko' enḍhâ', tapè bâ'na kodhu nolong sèngko' kèya!" jâwâbbhâ ratona kalèng sambi ngangka' sokona. Korbhina mano' pèrak, sambi aghâlebbher pas ngoca' "jâgâ'âghi tang buḍu' tako' bâḍâ manossa sè ngala', sèngko' nyarèya pakan sakejjhâ'. Bâ'na mènta tolong apa kasèngko'"
Ratona kalèng ajâwâb "mon bâ'na nyarèya kakan, sèngko' nyocco'aghi ola' èkakana areng-bhâreng bân tang panjurit".
Saellana paḍâ saroju' korbhina mano' ngabbher nyarè kakan, ratona kalèng bân panjuriḍḍhâ ajâgâ buḍu'na mano'.
Ta' abit sa'apa, ḍâteng manossa ngala'a buḍu'na mano'. Ratona kalèng ngoca' ka panjuriḍḍhâ "Heee… tang panjurit kabbhi, manossa sè ngala'a buḍu'na mano' jârèya kèkkè' sakojhurrâ bhâḍhânna ma' lè burung sè ngala'a". " Sia'aa'ap……!" panjuriḍḍhâ kalèng ajâwâb samarambhâ. Manossa sè ngala'a buḍu'na mano' burung, sabâb èkaromo' kalèng.
Korbhina mano' ḍâteng nyambi kakanan bân ola'. " Bârâmma salamet tang buḍu' ratona kalèng?" korbhina mano' atanya ka ratona kalèng. "Iyâ salamet, bhuru bâḍâ manossa sè ngala'a, tapè èkaromo' bân tang panjurit, pas burung" jâwâbbhâ ratona kalèng ka korbhina mano'. "Iya sakalangkong" ca'na korbhina mano' sambi maghi patèna ola'. Ratona kalèng ajâwâb "iyâ paḍâ"

3. Mon bâ'na anḍi' sapè abuḍu', buḍu'na sè bhuru kalowar kodhu èkokot. Èkokot artèna ngetthok kokoddhâ. Ngetthok kokoddhâ empè' kodhu tè-ngatè jhâ' sampè' lem-ḍâlem. Cokop ghân kokoddhâ sè ngoḍâ otabâ sè abârna konèng bhâi. Sabâb mon ḍâlem ghâllu' bisa loka, sè dhâddhi talajâna tèppang.

4. Neng bulân Agustus satèya acem-macem tarèka èlakonè ka'angghuy marèngeddhi arè kamardhika'anna Naghârâ Republik Indonesia, tamaso' kerrabhân sapè Madhurâ. Kerrabhân sapè Madhurâ acem-macem onḍhâk, molaè ḍâri kerrap kacamadhân, kabâdhânan, kantos ḍâ' ka karèsidenan, sè sabâgiyân maghârsarè nyebbhut Gubeng. Kerrabhân sapè Madhurâ aropa'aghi bhuḍhâjâ Madhurâ sè ella kalonta ḍâ' naghârâ manca.

Indikator
3.1.3. Mengidentifikasi teks informasi

3 Lalampa'an

Neng lalampa'an panèka bhaḍhi èjhârbâ'âghi bhâb carana *mengidentifikasi teks informasi*. Oca' *mengidentifikasi* neng bhâsa Madhurâ ghâḍhuwân artè nantowaghi, netteppaghi tora otabâ tanḍhâna sèttong bhârâng, sè ta' èka'anḍi' bhârâng sè laèn. *Mengidentifikasi teks informasi* èngghi panèka nantowaghi, netteppaghi tora otabâ tanḍhâ *teks informasi* sè ta' èka'anḍi' sareng *teks* sè laèn. Ka'angghuy bisa nantowaghi tanḍhâna *teks informasi* koḍhu onèng ḍâ' ka bâgiyân-bâgiyânna *teks informasi*. Dhinèng bâgiyân-bâgiyânna *teks informasi* èngghi panèka:

1. Neng bâca'an aghânḍhu' jhâjhârbâ'ân.
2. Neng bâca'an aghânḍhu' rontoddhânna sèttong kadhâddhiyân.
3. Neng bâca'an aghânḍhu' *tema,* katerrangan (latar), jhâlânna carèta (alur), pamertè beccè' (pesan moral), manabi bâca'an sè abhângon *narasi fiksi*.

Latèyan 1.3

Jhâjhâl sarè neng bâca'an è bâbâ rèya, sè kemma sè tamaso' jhâjhârbâ'ân, rontoddhâ kḍhâddhiyân.

Ghâmbhâr 2 : Ghâmbhârrâ orèng abhersèyan songay
Asalla ghâmbhâr : kreasi sendiri

Mèyara Songay

Teppa' arè Jhuma'at marèna abhâjâng jhuma'adhân na'-kana' karang taruna "Kembhâng Malathè" Ḍhisa Bhâjjhrâ akompol ka'angghuy arembhâk abhersèyana songay sè bâḍâ neng ḍhisana. Aḍhâsarraghi kabâḍâ'ânna

songay sè ella rombu, bân ko'-jhuko'na paḍâ taḍâ', sabâb rèng-orèng paḍâ mowang rombu ka songay, bân jhuko'na lako ètobbhâ. Anugerah Rizki Akbari sè ngatowaè karang taruna "Kembhâng Malathè" Ḍhisa Bhâjjhrâ, ngajhâk ḍâ' ka sakabbhinna ca-kancana ka'angghuy abhersè'è songay, bân ngocol buḍu'na jhuko'. Sakabbhinna ca-kancana paḍâ saroju' ḍâ' ka pangajhâgghâ Bari.

Sabellunna na'-kana' karang taruna toron ka songay, na'-kana' èntar ka kantorḍhisa ka'angghuy ngaḍhep ka pa' kalèbun. Saellana la apangghi sareng pa' kalèbun, na'-kana' pas ngatorraghi maksod bân tojjhuwânna ngaḍhep iyâ arèya abhersèyana songay bân ngocola buḍu'na jhuko'. Tapè pamèntana na'-kana' karang taruna ta' cokop ghân jâḍiyâ, na'-kana' nyo'on ḍâ' pa' kalèbun samarèna èbhersè'è, bân èyocolè buḍu'na jhuko', sakabbhinna maghârsarè ta' ollè mowang bu-rombu ka songay bân ta' ollè polè nobbhâ jhuko'. Pa' kalèbun nyaroju'i sakabbhinna pamèntana na'-kana' karang taruna.

Saellana na'-kana' karang taruna molè, pa' kalèbun pas makompol sakabbhinna pongghâbâ ḍhisa tamaso' kèya pèl-apèl sè bâḍâ, ka'angghuy aberri' kabhâr ḍâ' ka maghârsarè jhâ' na'-kana' karang taruna abhersèyana songay, pas ngocola buḍu'na jhuko'. Samarèna èbhersè'è ta'ollè polè mowang bu-rombu ka songay, bân ta' ollè nobbhâ jhuko'.

Teppa' arè Ahad bâjâ lagghu na'-kana' karang taruna abhersè'è songay. Sè ta' èka-sangka sakabbhinna maghârsarè paḍâ ghutong rojhung nolongè abhersèyan songay, bân nyabâ' bâca'an ta' ollè mowang bu-rombu ka songay, bâḍâ kèya sè nyabâ' bâca'an ta' ollè nobbhâ jhuko'. Songay neng Ḍhisa Bhâjjhrâ bhersè lèbur. Sakabbhinna maghârsarè paḍâ ngartè jhâ' saongghuna mowang bu-rombu ka songay bân nobbhâ jhuko' bisa anḍhâddhiyâghi songay rombu, maḍâteng macemma panyakèt, kantos ḍâtengnga bânjir.

Indikator
3.1.4. Membedakan antara teks informasi dengan jenis teks lain

4 Lalampa'an

Neng lalampa'an panèka bhâḍhi èjhârbâ'âghi cara abhiḍhâ'âghi *teks narasi* kalabân *teks deskripsi, eksposisi, argumentasi,* jhughân *persuasi*. Neng bâca'an bâḍâ sè èsebbhut *paragraf*. *Paragraf* èngghi panèka kompolanna ra-okara sènombuwâghi pamanggi (ide) sè abhângon

sosonanna okara sè manyèttong (kohesi), jhughân artè sè manyèttong (koherensi).

Ètèngalè ḍâri macemma *paragraf, paragraf* èbhiḍhâ'âghi dhâddhi lèma' macem èngghi panèka :

1. *Paragraf Narasi*

   *Paragraf Narasi*èngghi panèka bâca'an sè ajhârbâ'âghi sèttong kadhâddhiyân, kantos orèng sè maos dhi-kadhiyâ sè ajhâlânè ḍhibi'.

   Conto:

   Bâkto totobhân sakola'an, sèngko' anḍi' pangatero ka'angghuy namen ka'-bhungka'an neng tegghâl sè bâḍâ è pèngghir songay. Arè Sennèn ghulagghu, sèngko' mellè bhibhiḍḍhâ bhungkana jhâtè saèket bhigghi'. Saellana jârèya sèngko' ngalè lobâng bânnya'na saèket lobâng. Bhân-sabbhân lobâng, èberri' ḍhu-lanḍhu, pas ètopowè tana sakonè'. Lobâng sè ella marè èberri' ḍhu-lanḍhu èḍhina ra-kèra tello arè. Saellana èḍhina sa'abiḍḍhâ tello arè pas bhibhiḍḍhâ jhâtè ètamen. Samènggu bhentèng abiḍḍhâ ḍâri ngalè lobâng, bân mellè bhibhit, kantos marè ètamen.

2. *Paragraf Deskripsi*

   Paragraf Deskripsi èngghi panèka bâca'an sè ajhârbâ'âghi sèttong bhârâng (objek) kantos jhârna'. Orèng sè maos dhi-kadhiyâ sè ngolaḍhi ḍhibi'.

   Conto:

   Bhungkana jhâtè èngghi panèka jhu-kajuwân sè èkabhuto kajuna ka'angghuy nyokobhi kabhutowan *mebel*. Bhungkana jhâtè aropa'aghi kaju sè cè' bhâghussa manabi èbhâḍhi pakakas akaḍhi adhek, mèjâ korsè, lèncak, jhughân lomarè. Salaèn kajuna sè ghâli, kaju jhâtè jhughân ghâḍhuwân serrat sè bhâghus. Mèlana kaju jhâtè akor manabi èbhâḍhi pakakas è po'-compo'.

3. *Paragraf Eksposisi*

   Paragraf Eksposisi èngghi panèka bâca'an sè ajhârbâ'âghi kalabân tojjhuwân aparèng pangaonèngan ka'angghuy nambâi èlmo pangaonèngan.

   Conto:

   Kaju jhâtè aropa'aghi kaju sè cocok ka'angghuy parabhut è po'-compo'. Kaju jhâtè bhâghus manabi ètamen neng tana panèngghin, kantos tana paghunongan. Parlo èkaonèngè manabi namenna kaju jhâtè koḍhu aella' korang lebbi 2,5 mèter, ḍâri bhungka sèttong ka bhungka sèttongnga. Lobâng sè koḍhu èsaḍiyâ'âghi lèbârrâ ra-kèra 40 cm, ḍâlemma ra-kèra 40 cm keya.

Tojjhuwânna sopajâ tanana lorghâ, kantos ramo'na jhâtè ceppet alorjhu'.

4. *Paragraf Argumentasi*
   Paragraf Argumentasi èngghi panèka bâca'an sè ajhârbâ'âghi pamangghi bhâb sèttong bhârâng, sè ètoro'è bhuktè sè ongghu-ongghu bâḍâ (fakta).
   Conto:

   Kaju jhâtè tong-sèttongnga kaju sè palèng bhâghus mon èkaghâbây kabhutowan *mebel.* Salaèn kajuna ghâli, kaju jhâtè anḍi' serrat sè alos, bhâthèk serraddhâ bhâghus kèya. Cè' bhâghussa mon èpalitur. Bânnya' kaju sè ghâli, tapè kala bhâghus ka kaju jhâtè.

5. *Paragraf Persuasi*
   Paragraf Persuasi èngghi panèka bâca'an sè èjhârbâ'âghi ka'angghuy nyacaè orèng ka'angghuy ngalakonè lalakon sè èkakarep.
   Conto:

   Kaju jhâtè aropa'aghi kaju sè larang arghâna. Mon terro anḍi'â pèssè sè bânnya' bhânḍhâ sakonè', bân lalakon sè ghâmpang taḍâ' laèn iyâ arèya kalabân namen kaju jhâtè. Kaju jhâtè aropa'aghi kaju sèmpennan sè ta' èkarassa. Anḍi' pèssè 300 èbu ropèya èkaghâbây bhânḍhâ bân bârâghât namen kaju jhâtè, 10 taon kantos 15 taon bisa ḍhâddḍhi 30 juta, ka 100 juta.

Latèyan 1.4

- ***Jhâjhâl aghâbây ghâlimpo' ra-kèra 4-5 orèng!***
- ***Saellana bâ'na tao ḍâ' ka bhiḍhâna teks informasi kalabân teks sè laèn, jhâjhâl karembhâk kalabân ghâlimpo'na, pas tolès apa bhidhâna teks informasi kalabân teks sè laèn, kalabân bhâsana bâ'na ḍhibi'!***

4.1 Menyampaikan dan menanggapi informasi yang ḍiperoleh dari berbagai meḍia berbahasa daerah secara lisan/tertulis.

Indikator

4.1.1. Menuliskan isi teks informasi dengan bahasa sendiri

5 Lalampa'an

Neng lalampa'an panèka bhâḍhi èjhârbâ'âghi carana nyerrat/nangghit bâca'an (teks) *informasi.* Lalampan sè parlo èlampa'aghi nalèka nyerrat/nangghit bâca'an (teks) *informasi* paḍâ sareng nyerrat/nangghit berta otabâ kabhâr èngghi panèka kalabân 5W+1H.

1. Ponapa (What)
   Aèssè jhâjhârbâ'ân ponapa sè èkacarèta.
2. È ka'ḍimma (Where)
   Aèssè jhâjhârbâ'ân è ka'ḍimma kennengnganna sè èkacarèta.
3. Bilâna (When)
   Aèssè jhâjhârbâ'ân bilâna bâkto sè èkacarèta.
4. Pasèra (Who)
   Aèssè jhâjhârbâ'ân pasèra sè èkacarèta.
5. Aponapa (Why)
   Aèssè jhâjhârbâ'ân aponapa ma' bâḍâ kadhâddhiyân sè èkacarèta.
6. Kaḍhiponapa (How)
   Aèssè jhâjhârbâ'ân kaḍhiponapa jhâlânna sè èkacarèta.

Conto:

1. Ponapa (What)
   Mèyara songay
2. È ka'ḍimma (Where)
   Ḍhisa Bhâjjhrâ
3. Bilâna (When)
   Arè Jhumaat marèna abhâjâng jhuma'adhân
4. Pasèra (Who)
   Na'-kana' karang taruna "Kembhâng Malathè"
5. Aponapa (Why)
   Kabâḍâ'ânna songay sè ampon rombu, sareng ko'-jhuko'na paḍâ taḍâ', sabâb rèng-orèng paḍâ mowang rombu ka songay, sareng jhuko'na lako ètobbhâ

6. Kaḍhiponapa (How)
   Anugerah Rizki Akbari sè ngatowaè karang taruna "Kembhâng Malathè" Ḍhisa Bhâjjhrâ, ngajhâk ḍâ' ka sakabbhinna ca-kancana ka'angghuy abhersè'è songay, bân ngocol buḍu'na jhuko'. Sakabbhinna ca-kancana paḍâ saroju' ḍâ' ka pangajhâgghâ Bari. Na'-kana' karang taruna èntar ka kantor ḍhisa ka'angghuy ngaḍhep ka pa' kalèbun, amèt jhâ'abhersè'è songay, bân ngocol buḍu'na jhuko'.

Ḍhâddhina bâca'an (teks) *informasi* akadhi è bâbâ panèka:

Mèyara Songay

ghâmbhar 3 : ghambharra orèng abherse'e songay
Asalla ghambhar : hlimah69.blogspot.com

Teppa' arè Jhuma'at marèna abhâjâng jhuma'aḍhân na'-kana' karang taruna "Kembhâng Malathè" Ḍhisa Bhâjjhrâ akompol ka'angghuy arembhâk abhersèyana songay sè bâḍâ neng ḍhisana. Aḍhâsarraghi kabâḍâ'ânna songay sè ella rombu, bân ko'-jhuko'na paḍâ taḍâ', sabâb rèng-orèng paḍâ mowang rombu ka songay, bân jhuko'na lako ètobbhâ. Anugerah Rizki Akbari sè ngatowaè karang taruna "Kembhâng Malathè" Ḍhisa Bhâjjhrâ, ngajhâk ḍâ' ka sakabbhinna ca-kancana ka'angghuy abhersè'è songay, bân ngocol buḍu'na jhuko'. Sakabbhinna ca-kancana paḍâ saroju' ḍâ' ka pangajhâgghâ Bari.

Sabellunna na'-kana' karang taruna toron ka songay, na'-kana' èntar ka kantor dhisa ka'angghuy ngaḍhep ka pa' kalèbun. Saellana atemmo bân sareng pa' kalèbun, na'-kana' pas ngatorraghi maksod bân tojjhuwânna ngaḍhep iyâ arèya abhersèyana songay bân ngocola buḍu'na jhuko'. Tapè pamèntana na'-kana' karang taruna ta' cokop ghân jâḍiyâ, na'-kana' nyo'on ḍâ' pa' kalèbun samarèna èbhersè'è, bân èyocolè buḍu'na jhuko', sakabbhinna maghârsarè ta' ollè mowang bu-rombu ka songay bân ta' ollè polè nobbhâ jhuko'. Pa' kalèbun nyaroju'i sakabbhinna pamèntana na'-kana' karang taruna.

Saellana na'-kana' karang taruna molè, pa' kalèbun pas makompol sakabbhinna pongghâbâ ḍhisa tamaso' kèya pèl-apèl sè bâḍâ, ka'angghuy aberri' kabhâr ḍâ' ka maghârsarè jhâ' na'-kana' karang taruna abhersèyana

songay, pas ngocola buḍu'na jhuko'. Samarèna èbhersè'è ta'ollè polè mowang bu-rombu ka songay, bân ta' ollè nobbhâ jhuko'.

Teppa' arè Ahad bâjâ lagghu na'-kana' karang taruna abhersè'è songay. Sè ta' èka-sangka sakabbhinna maghârsarè paḍâ ghutong rojhung nolongè abhersèyan songay, bân nyabâ' bâca'an ta' ollè mowang bu-rombu ka songay, bâḍâ kèya sè nyabâ' bâca'an ta' ollè nobbhâ jhuko'. Songay neng Ḍhisa Bhâjjhrâ bhersè lèbur. Sakabbhinna maghârsarè paḍâ ngartè jhâ' saongghuna mowang bu-rombu ka songay bân nobbhâ jhuko' bisa andhâddḥiyâghi songay rombu, maḍâteng macemma panyakèt, kantos ḍâtengnga bânjir.

Latèyan 2.1

- ***Jhâjhâl aghâbây ghâlimpo' ra-kèra 4-5 orèng!***
- ***Bhân-sabbhân ghâlimpo' aghâbây bâca'an teks informasi, kalabân tema masalamet mahlok oḍi' sè bâḍâ è bengkona bâng-sèbâng!***

Indikator
4.1.2. Menceritakan kembali isi teks informasi yang telah ḍibaca dengan bahasa lisan.

6 Lalampa'an

Nyarèta'aghi polè bâca'an sè ampon èmaos kalabân lèsan aropa'aghi kalongèḍhân abu-ḍhâbu. Kalongèḍhân abu-ḍhâbu bisa èkaollè kalabân ajhâr ngabidhi ghi' kana', sabâb manabi ngabidhi ghi' kana' ampon ngaghungè kalongèḍhân abu-ḍhâbu, tanto bisaos ta' sèghuk polè bâkto ḍhibâsana. Kalabân ngaghungè kalongèḍhân kasebbhut, aparèng kabhâr/berta ta' kantos lopot.

Sopajâ ghâmpang nyarèta'aghi polè bâca'an sè ampon èmaos kalabân lèsan, ngèrèng bhâḍhân kaulâ saḍhâjâ koḍhu onèng ḍâ' pan-saponapan lalampan è bâbâ panèka;

1. Nyerrat parkara sè palèng parlo neng bâca'an sè èmaos.
   Aèssè pan-saponapan parkara sè palèng parlo neng sadhâjâna èssèna bâca'an.
2. Nyerrat parkara sè palèng lèbur/èkasennengngè neng bâca'an sè èmaos.

Aèssè pan-saponapan parkara sè palèng lèbur jhughân èkasennengngè, sabâb pa-ponapa sè èkasennengngè tanto langkong ghâmpang èyèmodhi.

3. Nyarèta'aghi polè èssèna neng bâca'an sè èmaos.
   Aèssè nyarèta'aghi kalabân bhasana ḍhibi' rontoddhâ carèta ḍâri kabiḍhân kantos pongkasannna.

Latèyan 2.2

- ***Jhâjhâl aghâbây ghâlimpo' ra-kèra 4-5 orèng!***
- ***Saellana marè aghâbây ghâlimpo', tolès lalampan sè bisa maghâmpang nyarèta'aghi polè, sè bâḍâ è attas!***
- ***Jhâjhâl carèta'aghi polè bâca'an teks informasi, kalabân tema masalamet mahlok oḍi' sè èkaghâbây neng latèyan 2.1 è attas!***

Indikator

4.1.3. Membanḍingkan informasi yang ḍiperoleh dari meḍia berbeda untuk menemukan persamaan dan perbedaan.

7 Lalampa'an

Neng lalampa'an panèka bhâḍhi èjhârbâ'âghi carana mangghi parbhânḍhingan kabhâr/berta sè èkaollè dari sombher sè bhiḍhâ ka'angghuy mangghi'i paḍâ otabâna bhiḍhâna kabhâr ḍâlem bhâb carana maḍâpa' kabhâr/berta. Manabi terro onènga carana ngaollè bhiḍhâna kabhâr ḍâlem bhâb carana maḍâpa' kabhâr/berta, koḍhu onèng ḍâ' ka *paragraf deduktif* jhughân *paragraf induktif*.

1. *Paragraf deduktif*
   Paragraf deduktif èngghi panèka *paragraf* okara sè palèng parlo (kalimat inti) èsebbhut ka'aḍâ' neng *paragraf*.
   Conto: *)

   Kerrabhân sapè Madhurâ aropa'aghi bhudhâjâ Madhurâ sè kalonta ḍâ' naghârâ manca. Bânnya' maghârsarè Maḍhurâ senneng ḍâ' kerrabhân sapè kong-langkong rèng tanè. Epprèsanna kerrabhân sapè sè èbâḍâ'âghi pamarènta èbâḍâ'âghi sabbhân taon neng bulân Agustus. Epprèsanna kerrap ghâpanèka acem-macem onḍhâk molaè ḍâri kerrap kacamadhân, kabâḍhânan, kabupatèn,

kantos ḍâ' ka karèsidènan otabâ gubeng.

2. *Paragraf induktif*

Paragraf induktif èngghi panèka *paragraf* okara sè palèng parlo (kalimat inti) èsebbhut ḍi-buḍi neng *paragraf*.

Conto: **)

Neng bulân Agustus satèya acem-macem tarèka èlakonè kaangghuy marèngeddhi arè kamardhikaanna Naghârâ Republik Indonesia, tamaso' kerrabhân sapè Madhurâ. Kerrabhân sapè Madhurâ acem-macem onḍhâk, molaè ḍâri kerrap kacamadhân, kabâdhânan, kantos ḍâ' ka karesidenan, sè sabâgiyân maghârsarè nyebbhut Gubeng. Kerrabhân sapè Madhurâ aropaaghi bhudhâjâ Madhurâ sè ella kalonta ḍâ' naghârâ manca.

Ḍuwâ' conto *paragraf* è attas, paḍâ anḍi' okara sè palèng parlo (kalimat inti) èngghi panèka Kerrabhân sapè Madhurâ aropa'aghi bhudhâjâ Madhurâ sè ampon kalonta ḍâ' naghârâ manca.

Dhinèng bhiḍhâna conto *) okara sè palèng parlo (kalimat inti) èsebbhut ka'aḍâ' neng *paragraf*. Neng conto **) okara sè palèng parlo (kalimat inti) èsebbhut ḍi-buḍi neng *paragraf*.

Latèyan 2.3

- ***Jhâjhâl aghâbây ghâlimpo' ra-kèra 4-5 orèng!***
- ***Saellana marè aghâbây ghâlimpo', bâca'an è bâbâ rèya terrangngaghi paḍâna bân bhiḍhâna!***
- ***Jhâjhâl aghâbây 2 paragraf sè bhiḍhâ carana maḍâpa' kabhâr, tapè anḍi' maksod sè paḍâ!***

Paragraf 1

Bânnya' macemma ju-kajuwân sè bisa ètamen neng tegghâl. Èantarana iyâ arèya kaju Jhâtè, kaju Kornès, kaju Mahoni bânnya' kaju sè laèn. Namen kaju salaèn bisa nambâi seggherrâ O_2 (*oksigen),* nyèmpen aèng è ḍâlem bhumè, nyegghâ ḍâtengnga bânjir, bân dhâddhi kennengnganna no'-mano' sè bâḍâ. Namen kaju rajâ ongghu ghunana.

Paragraf 2

Rajâ ongghu ghunana namen ju-kajuwân neng tana sè ta' ètamennè. Ju-kajuwân aropa'aghi salasèttong mahlok oḍi' sè bisa ajâgâ kalangghenganna bhumè sè sabatara. Ju-kajuwân bisa nyerrep CO_2*(karbon□ioksida)*ḍhâḍḍhi O_2 (*oksigen)* sè bisa èserghu' bhân-

sabbhân bâkto. Salaèn ḍâri jârèya aghuna ka'angghuy nyèmpen aèng è ḍâlem bhumè bân nyegghâ ḍâtengnga bânjir.

Indikator
4.1.4. Menanggapi kesimpulan tentang persama'an dan perbeda'an informasi.

8 Lalampa'an

Neng lalampa'an panèka bhâḍhi èjhârbâ'âghi carana aparèng sangghemman ḍâ' bâca'an (teks) *informasi*. Nangèng sabellunnna aparèng sangghemman ḍâ' salasèttong *informasi* sè èkaollè kaulâ saḍhâjâ koḍhu ngaonèngè bhâ' ponapa sè èmaksod kalabân sangghemman? Lalampan ponapa saos sè tamaso' ḍâ' ka sangghemman? Ngèrèng tètènè jhâjhârbâ'ân è bâbâ panèka:

Mènorot *Kamus Besar Bahasa Indonesia (KBBI, 1999:515)* sangghemman èngghi panèka pamangghi (ulasan), otabâna sangghemman sè ètojjhuwâghi ḍâ' ka berta/kabhâr, piḍato, tor samacemma. Sangghemman aghuna ka'angghuy nambâi jhârna' ḍâ' ka berta/kabhâr, pidato sè ètarèma.
Dhinèng ḍhâ-tanḍhâna sangghemman èngghi panèka; aropa'aghi pamangghi sè abhângon lèsan otabâna tolèsan ka'angghuy aparèng sangghemman ka'angghuy nambâi jhârna' pamangghi sè ètarèma ḍâri orèng laèn. Parlo èkaonèngè aparèng sangghemman ḍâ' ka orèng laèn langkong saè mabi bhâsa sè sopan akor sareng orèng sè èsangghemmè.

Ghâmbhâr 4 : ghâmbhârrâ kana' morèd maca buku è perpustakaan
Asalla ghâmbhâr : kresi sendiri

Sangghemman bâḍâ tello' macem èngghi panèka:

1. Pamangghi
   Aparèng pamangghi saè bhuntenna pangaonèngan (informasi) sè ètarèma.

   Conto:

   Aterna' mano' nyatana ta' saè, sabâb mano' sè bâḍâ è korong ta' ngabbher samporna, ta' nyarè pakan ghumantong ḍâ' kabhutowanna, akaḍhi neng alas. Mano' sè bâḍâ neng alas atambâ ceppet rajâ tor abuḍu', sabâb bâḍâna kennengngan ta' sempèt (bebas).
2. Sangghemman
   Aèssè pamangghi saroju' otabâ bhuttenna, saè otabâ bhuntenna sèttong pamangghi.
   Conto:

   Bhâḍhân kaulâ ta' saroju' manabi kerrabhân sapè aghuna'aghi rèkèng, sabâb nyèksa ḍâ' ka sapè. Langkong saè aghuna'aghi ko'-tako' sè ta' alokaè/nyakè'è ḍâ' ka sapè. Kaulâ ta' saroju' jhughân manabi masang *balsem* ḍâ' matana sapè, ngorabhi cabbhi ḍâ' kolè'na sapè. Parkara panèka nyakè'è sapè. Manabi sapèna santa', rabât tor jhâmona bhâghus, ta' mabi èpasangè *balsem* sareng cabbhi pangghun santa' buruna.
3. Pètanya
   Aèssè pètanya bhâb kabhâr/berta sè èkaollè.
   Conto:

   Aponapa buḍu'na jhuko' sè ghi kènè' ma' koḍhu èpèsa?

Latèyan 2.4

- ***Jhâjhâl aghâbây ghâlimpo' ra-kèra 4-5 orèng!***
- ***Saellana marè aghâbây ghâlimpo', jhâjhâl berri' sangghemman bâca'an teks informasi, kalabân tema masalamet mahlok oḍi' sè èkaghâbây neng latèyan 2.1 è attas!***

Jhâjhârbâ'ân

Macemma bâca'an*narasi* èngghi panèka:

1. *Narasi informatif*
   Narasi sè aèssè berta/kabhâr.
2. Narasi ekspositoris

Narasi sè aèssè berta/kabhâr ka'angghuy malèbâr pangaonèngan.

3. Narasi artistik
   Narasi sè aèssè berta/kabhâr kalabân jhârna', kantos akaḍhi sè ngaonèngè ḍhibi'.
4. Narasi sugestif
   Narasi sè aèssè berta/kabhâr kalabân jhârna', kantos èka'atè.

Carana nyerrat narasi informatif/ekspositoris

1. Nantowaghi parkara sè palèng parlo (tema), jhughân pamertè beccè' (pesan moral) sè bhâḍhi èyatorraghi.
2. Ngakorraghi kalabân orèng sè bhâkal maos.
3. Abhâḍhi bârângka kadhâddhiyân sè palèng parlo (kerangka utama)
4. Mantha bârângka kadhâddhiyân sè palèng parlo (kerangka utama) ḍâ' ka tello' bâgiyân. Bâgiyân pamokka', rontoddhâ, jhughân panotop.
5. Majhârna' bâgiyân pamokka', rontoddhâ, jhughân panotop.

Jhâjhârbâ'ân

Bhâb Aksara Rajâ Carakan bân Pasanganna

Aksara rajâ neng carakan maḍhurâ bâḍâ 8 macem, éngghi panèka;

= Ka	= Pa
= Ta	= Na
= Nya	= Bâ/bhâ
= Sa	= Gâ/ghâ

Dhinèng pasanganna aksara rajâ carakan maḍhurâ bâḍâ 8 macem. Bângonnépon éngghi panèka;

= Ka	= Pa
= Ta	= Na
= Nya	= Bâ/Bhâ
= Sa	= Gâ/Ghâ

= ca

Atorannna nolès aksara rajâ carakan Maḍhurâ:

1. Aksara rajâ aghuna ka'angghuy nolès nyamana orèng, kennengngan, jhughân bhârâng sè anḍi' nyama.

   Conto.

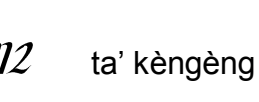
   Samsuri =

   Kalianget =

   Kèlap Apoy =

2. Sèttong oca' sèttong aksara rajâ.

   Conto.

   Sukarto = ta' kèngèng ètolès =

3. Manabi aksara sè ḍâ'-aḍâ' taḍâ' aksara rajâna, ngallè ka aksara sè è buḍina, manabi sè è buḍina polè taḍâ' aksara rajâna sakalè, ta' mabi aksara raja. Sanaosa nyamana orèng, kennengngan, jhughân bhârâng sè anḍi' nyama.

   Conto.

   Nawâri =

   Malaka =

   Lamri =

4. Aksara rajâ ta' kèngèng èpatè'è, nangèng bisa matè'è.

   Conto.

   Lènteng = ta' kèngèng ètolès =

5. Sanaossa neng pamokka'na okara manabi bânnè nyamana orèng, kennengngan, jhughân bhârâng sè anḍi' nyama, ta' mabi aksara rajâ.

   Conto.

   Tarètanna Kaḍir ngobângè jhuko'.

6. Dhinèng oca' sè èjhungaḍâ'i kalabân aksara ca neng nyamana orèng, kennengngan, jhughân bhârâng sè anḍi' nyama, ta' mabi ètolès kalabân aksara rajâ sabâb ca taḍâ' aksara rajâna. Kajhâbhâna aksara ca kasebbhut ḍhâddhi pasangan.
   Conto.

   Candra =

   Mas Candra =

7. Pasanganna aksara rajâna ***nya***
   Conto.

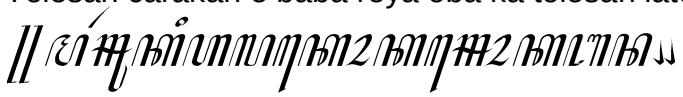
   Nyowatès =

   Kalèbun Nyowatès =

Latèyan Carakan

Jâwâb pètanya è bâbâ rèya noro' parèntana!

1. *Kasim satarètan bân Nawâri.*
   Okara è attas jârèya obâ ka tolèsan carakanna!
2. Aksara tamaso' pasanganna ….
3. Jhâjhâl tolès aksara rajâna
4. Jhâjhâl terrangngaghi carana nolès aksara rajâna nya bân pasanganna!
5. Tolèsan carakan è bâbâ rèya obâ ka tolèsan latènna!

Nyacak Kasangghubhân
Uji Kompetensi

A. Jâwâb pètanya è bâbâ panèka, kalabân mèlè jâwâbhân sè palèng lerres!

1. È bâbâ rèya sè tamaso' katerranganna bâca'an narasi Informatif/Ekspositoris iyâ arèya …
   a. Bâca'an sè ta' paḍâ tojjhuwânna bân orèng sè maḍâpa' kabhâr/berta, bhâb kadhâddhiyân otabâ pangaonèngan.
   b. Bâca'an sè nyarè kabhâr/berta, bhâb kadhâddhiyân otabâ pangaonèngan.
   c. Bâca'an sè anḍi' tojjhuwân ka'angghuy maḍâpa' kabhâr/berta, bhâb kadhâddhiyân otabâ pangaonèngan.
   d. Bâca'an sè maḍâpa' katojjhuwânna kabhâr/berta, bhâb kadhâddhiyân otabâ pangaonèngan.
2. Neng bâca'an narasi informatif/ekspositoris aèssè …
   a. Parkara/kadhâddhiyân sè ongghu-ongghu bâḍâna (fakta).
   b. Kabhârrâ orèng sè jhâu.
   c. Jhâjhârbâ'ân bhâb parkara kabhersèyan.
   d. Pakon ka'angghuy ngalakonè sèttong lalampa'an.
3. Bâca'an sè nerrangngaghi rontoddhâ kadhâddhiyân tamaso' bâca'an …
   a. Sorat kabhâr
   b. Sorat pangaonèngan
   c. Bâca'an sè aèssè rontoddhâ lalampan
   d. Bâca'an narasi informatif/ekspositoris
4. È bâbâ rèya bâca'an sè tamaso' *fakta* iyâ arèya …
   a. Orèng sè ngobu mano' lekkas soghi.
   b. Mano' sè la ajhuḍhu, tanto atellor.
   c. Mon terro oḍi' senneng, ngobu mano'.
   d. Mon korongnga larang, tanto mano'na sèhat.
5. È bâbâ rèya tamaso' katerranganna bâca'an sè abhângon *fiksi* iyâ arèya …
   a. Bâca'an sè èkarang aḍhâsarraghi carètana orèng.
   b. Bâca'an sè èkarang aḍhâsarraghi pakonna ghuru.
   c. Bâca'an sè èkarang aḍhâsarraghi kadhâddhiyân sè ongghu-ongghu bâḍâ (fakta).
   d. Bâca'an sè èkarang aḍhâsarraghi ngen-angen (imajenasi).
6. È bâbâ rèya sè tamaso' ḍhâ-tanḍhâna bâca'an narasi informatif/ekspositoris iyâ arèya …
   1) Aèssè carèta otabâ kadhâddhiyân sè ongghu-ongghu bâḍâna (fakta).

2) Aèssè tello' bhâsa.
3) Aèssè tello' bâgiyân sè palèng parlo akaḍhi; orèng/bhârâng sè èkacarèta, bâkto, jhughân kadhâddhiyân.
4) *Narasi* kèngèng abhângon *fiksi* otabâ *non fiksi*.
5) Abhângon ḍhâ-kanḍhâ.
6) Aparèng berta/kabhâr ka'angghuy malèbâr pangaonèngan.
   a. 1-2-3-4
   b. 1-3-4-6
   c. 1-2-3-5
   d. 3-4-5-6

7. È bâbâ rèya sè tamaso' artèna oca' *mengidentifikasi*.
   a. Nantowaghi/netteppaghi
   b. Noraè/aberri' tanḍhâ
   c. Malaèn
   d. Majhârna'/materrang
8. 1) Neng bâca'an aghânḍhu' jhâjhârbâ'ân.
   2) Neng bâca'an aghânḍhu' rontoḍhânna sèttong kadhâddhiyân.
   3) Neng tengnga'an aèssè paparèghân
   4) Neng bâca'an aghânḍhu' *tema,* katerrangan (latar), jhâlânna carèta (alur), pamertè beccè' (pesan moral), manabi bâca'an sè abhângon *narasi fiksi*.
   5) Ḍâri aḍâ' kantos ḍhi-buḍhi aèssè bhâk-tebbhâghân.

   Bâca'an è attas sè tamaso' bâgiyân-bâgiyânna *teks informasi*yâ arèya …
   a. 1-2-3
   b. 2-3-4
   c. 1-2-4
   d. 3-4-5
9. È bâbâ rèya sè tamaso' katerranganna *paragraf* iyâ arèya …
   a. kompolanna ra-okara sènombuwâghi pamanggi (ide) sè abhângon carèta loco.
   b. kompolanna ra-okara sènombuwâghi pamanggi (ide) sè abhângon sosonanna okara sè manyèttong (kohesi), jhughân artè sè manyèttong (koherensi).
   c. kompolanna ca-oca' sènombuwâghi pamanggi (ide).
   d. kompolanna ra-okara sènombuwâghi panyo'on bân pangarep.

10. Kaju jhâtè aropa'aghi kaju sè larang arghâna. Mon terro anḍi'â pèssè sè bânnya' bhânḍhâ sakonè', bân lalakon sè ghâmpang taḍâ' laèn iyâ arèya kalabân namen kaju jhâtè. Kaju jhâtè aropa'aghi kaju sèmpennan sè ta' èkarassa. Anḍi' pèssè 300 èbu ropèya èkaghâbây

bhândhâ bân bârâghât namen kaju jhâtè, 10 taon kantos 15 taon bisa dhâddhi 30 juta, ka 100 juta.

Paragraf è attas jârèya tamaso' *paragraf* ….

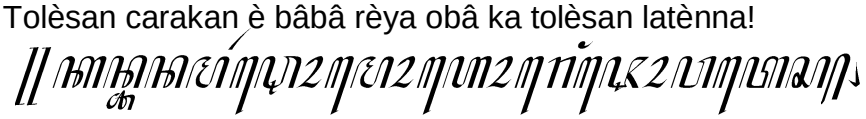
a. *Paragraf persuasi*
b. *Paragraf eksposisi*
c. *Paragraf argumentasi*
d. *Paragraf deskripsi*

B. Jâwâb pètanya è bâbâ panèka, kalabân jâwâbhân sè palèng lerres!

1. Apa sè èmaksod kalabân 5W+1H? terrangngaghi!
2. Jhâjhâl tolès lalampan sè bisa maghâmpang nyarèta'aghi polè*teks informasi*.
3. Apa sè èmaksod kalabân *paragraf deduktif* ?terrangngaghi!
4. Jhâjhâl tolès contona *paragraf induktif* !
5. Jhâjhâl sebbhuttaghi macemma sangghemman!

C. Jâwâb pètanya è bâbâ rèya noro' parèntana!

1. *Rahmanè asakola è Sampang.*
   Tolèsan latèn è attas jârèya obâ ka tolèsan carakanna!
2. *Nom Santoso ngastanè ghuru è Bâluto.*
   Tolèsan latèn è attas jârèya obâ ka tolèsan carakanna!
3. Jhâjhâl terrangngaghi carana nolès aksara rajâna ca bân pasanganna!
4. Tolèsan carakan è bâbâ rèya obâ ka tolèsan latènna!

5. Tolèsan carakan è bâbâ rèya obâ ka tolèsan latènna!

Pangajhârân 2

Tema :Persatuan Dalam Perbedaan

Ghambhar 5 : ghambharra oreng nembhang
Asalla ghambhar : dna.my.id

Kompetensi Dasar

3.2 Mengenal, memahami, dan mengidentifikasi *teks tembang macapat* sesuai dengan kaidah

4.2 Menceritakan isi tembang macapat.

Indikator

3.2.1 Menyebutkan contoh tembang macapat

Bâburughân Beccè'
Orèng jhâreppen ta' bisa èserrop ḍhibi'.
Maksoḍḍhâ orèng oḍi' salanjhângnga abhutowaghi orèng laèn.

Apa sè èmaksod tembhâng? Orèng konana paḍâ lèbur ḍâ' ka tembhâng. Sabâb tembhâng jârèya aèssè acem-macem carèta, bâḍâ carètana para nabbhi, bâḍâ carètana orèng moljâ, bâḍâ sè aèssè bâburughân beccè' bân salaènna. Tembhâng jârèya èpaḍâpa' kalabân cara èlaghuwâghi. Apa polè sè maca tembhâng jârèya sowarana nyaman, mèlana orèng sè mèrengngaghi paḍâ lèbur. Tembhâng rèya bâḍâ bhul-ombhullâ. Bâḍâ sè abhul-ombhul Sènom, Pangkor, Kasmaran, Pucung bân salaènna, sarta kalabân laghu sè bâng-sèbâng. Bhân-sabbhân tembhâng jârèya bâḍâ atoran bi'-ḍhibi' sèbâng. Mènorot carèta kona tembhâng rèya sèngangghit para wali songo sè nyebbhârrâghi aghâma islam neng è polo jhâbâ bân sakobhengnga.

Taowa bâ'na satèya apa sè è maksot tembhâng jârèya?

1 Lalampa'an

Maos patètè tembhâng Pangkor è bâbâ panèka!

Pangkor

Kaènga'è oca' rèya
Nalèka bâ'na akompol bân orèng
Ngarghâ'âna salèng kabbru
Najjân orèngnga bhiḍhâ
Jrèyâ kabbhi mènangka tarètan ongghu
Mon kalèro paḍâ ngala
Atong rokon sabbhân arè
Bhâdhân, ghâma, pangkat, arta
Paparèng ḍâri sè kobâsa kabbhi
Manossa koḍhu asokkor
Najjân bhiḍhâ pangara
Sadhâjâna bhiḍhâ ḍhâddhiyâghi nyèttong
Nyèttong angen ḍhâddhi kowat
Atong rokon sè èsopprè
Pangaterro tanto bhiḍhâ
Kabhutowan, pangara napè polè
Kabbhi ghumantong pangaro
Parbhiḍhân tanto kappra
Sala sèttongnga ajjhâ' salèng abhendhu
Nojjhunè oḍi' samporna
Kajhembhârân tanto masthè

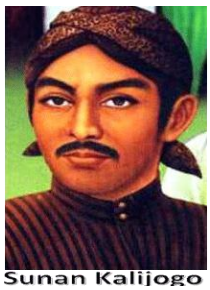
Angghidhân Zaini, M.Pd

Ngèrèng saḍhâjâ paḍâ li-ngaghâli bhâb parkara tembhâng macapat. Neng lalampa'an panèka bhâḍhi èjhârbâ'âghi bhâb tembhâng macapat maḍhurâ. Pantha'annna tembhâng panèka bâḍâ empa' èngghi panèka; (1) tembhâng kènè'/macapat, (2) tembhâng tengnga'an, (3) tembhâng salisir, (4) tembhâng rajâ. Nangèng sè nyebbhâr è Polo Maḍhurâ namong tembhâng kènè'/macapat. Parlo èkaonèngè asallna nyama tembhâng macapat ḍâri bhâsa jhâbâ èngghi panèka *mecco papat* pas ḍhâddhi *macapat* sè artèna mecca ghân empa' keccap.

Sadhâjâna tembhâng panèka bâḍâ molaè ghi' jhâman kawâliyân otabâ neng ahèr karajhâ'ân Majhâpaèt, tor èyangghit sareng para wâli.

Dhinèng macemmna tembhâng kènè/macapat èngghi panèka:

1. Tembhâng Sènom
2. Tembhâng Mèjhil
3. Tembhâng Pangkor
4. Tembhâng Salangèt
5. Tembhâng Maskumambang
6. Tembhâng Artatè
7. Tembhâng Pucung
8. Tembhâng Ḍhurma
9. Tembhâng Kasmaran

Sunan Kalijogo

Dhinèng para wâli sè nangghit tembhâng macapat èngghi panèka; Sunan Muria nangghit tembhâng Sènom, Pangkor, jhughân Salangèt. Sunan Kudus nangghit tembhâng Mèjhil sareng Maskumambang. Sunan Kalijaga nangghit tembhâng Artatè. Sunan Bonang nangghit tembhâng tembhâng Dhurma. Sunan Giri nangghit tembhâng Pucung sareng Kasmaran. Dhinèng tojjhuwânnna para wâli nangghit tembhâng èngghi panèka ka'angghuy nyebbhârrâghi aghâma Islam.

Latèyan 2.1

Jâwâb pètanya è bâbâ rèya kalabân jâwâbhân sè palèng bhenḍer!

1. Jhâjhâl sebbhuttaghi panthâ'ânna tembhâng sè empa'!
2. Sapa sè ḍâ'-aḍâ' nangghit tembhâng macapat jârèya?
3. Apa tojjhuwânna para wâli nangghit tembhâng?
4. Apa laèn oca'na tembhâng macapat?
5. Arapa ma' ènyamaè tembhâng macapat?
6. Sunan kudus nangghit tembhâng apa bhâi?
7. Sapa sè nangghit tembhâng Pucung bân tembhâng Kasmaran?
8. Sunan Muria nangghit bârâmpa tembhâng? Sebbhuttaghi!
9. Apa sè èmaksod mecca ghân empa' keccap?
10. Molaè bilâ bâḍâna tembhâng macapat?

Indikator
3.2.2 Menjelaskan aturan atau kaidah tembang macapat

2 Lalampa'an

Parlo èkaonèngè jhâ' saongghuna neng tembhâng macapat ghâḍhuwân atoran bâng-sèbâng. Bhân-sabbhân tembhâng ta' paḍâ sareng tembhâng sè laèn ghumantong ḍâ' ka atoran sè ampon èntantowaghi. Neng lalampa'an panèka bhâḍhi èjhârbâ'âghi bhâb atorannna tembhâng macapat.

Neng bhân-sabbhân tembhâng sè parlo èkaonèngè èngghi panèka :

1. Paddhâ anḍhegghân
   Paddhâ anḍhegghân neng bhâsa Indonesia èsebbhut kalabân *Bait*.
   Conto.
   _____
   _____
   _____
   _____ } Paddhâ anḍhegghân
2. Paddhâ/ghâttra
   Paddhâ/ghâttra èngghi panèka bhiri/bhâris ḍâlem sapaddhâ anḍhegghân.
   Conto.
   Paddhâ/ghâttra ← _____
   _____
   _____
   _____
3. Ghuru bilângan
   Ghuru bilângan èngghi panèka bânnya'na keccap neng bhân-sabbhân paddhâ/ghâttra.
   Conto.
   Na-lè-ka-bâ'-na-a-kom-pol-bân-o-rèng = 11 keccap
4. Ghuru lagu/sowara
   Ghuru lagu/sowara èngghi panèka ambuna sowara sè ḍi-buḍi neng bhân-sabbhân paddhâ/ghâttra.
   Conto.
   Kaènga'è oca' rèya = ghuru lagu/sowara - a/â
   Nalèka bâ'na akompol bân orèng = ghuru lagu/sowara - è/i
   Ngarghâ'âna salèng kabbru = ghuru lagu/sowara - o/u
   Najjân orèngnga bhiḍhâ = ghuru lagu/sowara - a/â

Latèyan 2.2

Jâwâb pètanya è bâbâ rèya kalabân jhârna'!

1. Apa sè èmaksod kalabân paddhâ/ghâttra?
2. Apa sè èmaksod kalabân paddhâ anḍhegghân?
3. Apa sè èmaksod kalabân ghuru bilângan?
4. Apa sè èmaksod kalabân ghuru lagu/sowara?
5. Bârâmpa biasana bânnya'na ghuru bilângan è tembhâng Panggkor?
6. ***Pangkor***
   Kaènga'è oca' rèya
   Nalèka bâ'na akompol bân orèng
   Ngarghâ'âna salèng kabbru
   Najjân orèngnga bhi□hâ
   Jrèyâ kabbhi mènangka tarètan ongghu
   Mon kalèro pa□â ngala
   Atong rokon sabbhân arè

   Bâḍâ bârâmpa paddhâ anḍhegghân tembhâng è attas jârèya?
7. Bâḍâ bârâmpa paddhâ/ghâttra tembhâng è attas jârèya?
8. Paddhâ/ghâttra sè kapèng empa' neng tembhâng è attas jârèya bâḍâ bârâmpa ghuru bilânganna?
9. Apa ghuru laguna/sowarana paddhâ/ghâttra sè kapèng ennem neng tembhâng è attas jârèya?
10. Paddhâ/ghâttra sè kapèng ḍuwâ' neng tembhâng è attas jârèya bâḍâ bârâmpa ghuru bilângan, bân apa ghuru laguna?

Indikator
3.2.3 Mengidentifikasi jenis tembang macapat

3 Lalampa'an

Neng lalampa'an paneka bhaḍhi èjhârbâ'âghi bhâb carana *mengidentifikasi jenis tembang macapat.* Oca' *mengidentifikasi* neng bhâsa Maḍhurâ ghâḍhuwân artè nantowaghi, netteppaghi tora otabâ tanḍhâna sèttong bhârâng, sè ta' èka'anḍi' bhârâng sè laèn. *Mengidentifikasi jenis tembang macapat* èngghi panèka nantowaghi, netteppaghi tora otabâ tanḍhâ tembhâng sè ta' èka'anḍi' sareng tembhâng sè laèn. Ka'angghuy bisa

nantowaghi tanḍhâna tembhâng kodhu onèng ḍâ' ka gher-ogherrâ tembhâng macapat. Dhinèng gher-ogherrâ tembhâng macapat èngghi panèka:

No.	Nyama Tembhâng	Bânnya'na		Ghuru lagu/sowara
		Paddhâ/Ghâtra	Ghuru Bilângan	
1	Sènom	1	8	a/â
		2	8	è/i
		3	8	a/â
		4	8	è/i
		5	7	è/i
		6	8	o/u
		7	7	a/â
		8	8	è/i
		9	12	a/â
2	Mèjhil	1	10	è/I
		2	6	o/u
		3	10	è/i
		4	10	è/i
		5	6	è/i
		6	6	o/u
3	Pangkor	1	8	a/â
		2	11	è/i
		3	8	o/u
		4	7	a/â
		5	12	o/u
		6	8	a/â
		7	8	è/i
4	Salangèt (Kinanthè)	1	8	o/u
		2	8	è/i
		3	8	a/â
		4	8	è/i
		5	8	a/â
		6	8	è/i
5	Maskumambang	1	12	è/i
		2	6	a/â
		3	8	è/i
		4	8	a/â
6	Artatè	1	10	è/i
		2	10	a/â
		3	8	è/i
		4	7	o/u
		5	9	è/i
		6	7	a/â
		7	6	o/u
		8	8	a/â
		9	12	è/i

		10	7	a/â
7	Pucung	1 2 3 4	12 6 8 12	o/u a/â è/i a/â
8	Dhurma	1 2 3 4 5 6 7	12 7 6 7 8 5 7	a/â è/i a/â a/â è/i a/â è/i
9	Kasmaran	1 2 3 4 5 6 7	8 8 8 8 7 8 8	è/i a/â è/i a/â a/â o/u a/â

Latèyan 2.3

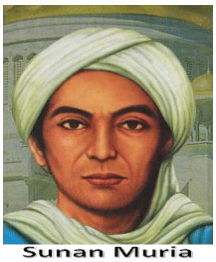
Berri' tanḍhâ corèt (√) neng pamangghi sè akor kalabân atoranna!
Conto.

No.	Tembhâng	Bânnya'na Paddhâ/paddhâ kapèng	Ghuru bilângan	Ghuru lagu	Bhenḍer	sala
1	Pucung	4/1	12	o/u	√	
2	Dhurma	7/4	12	è/i		√

No	Tembhâng	Bânnya'na Paddhâ/paddhâ kapèng	Ghuru bilângan	Ghuru lagu	Bhenḍer	sala
1	Pucung	4/4	12	o/u		
2	Dhurma	7/3	8	è/i		
3	Salangèt	5/3	8	a/â		
4	Maskumambang	4/2	8	a/â		
5	Mèjhil	6/4	10	è/i		
6	Sènom	10/2	8	è/i		
7	Kasmaran	7/2	8	o/u		
8	Artatè	10/6	7	a/â		
9	Pangkor	8/1	8	a/â		
10	Pangkor	7/6	8	a/â		

Indikator
3.2.4 Membedakan tembang pangkur dengan tembang lainnya

4 Lalampa'an

Sunan Muria

Neng lalampa'an panèka bhâḍhi èjhârbâ'âghi bhâb carana abhidhâ'âghi tembhâng Pangkor sareng tembhâng sè laèn. Carana abhiḍhâ'âghi tembhâng sèttong sareng tembhâng sè laèn, taḍâ' laèn èngghi panèka koḍhu ngèmodhi jhâjhârbâ'ân neng lalampa'an 3. Jhârna'na sapanèka, parlo èkaghâli saḍhâjâ tembhâng macapat ampon ghâḍhuwân atoran bâng-sèbâng. Dhinèng katantowânnna tembhâng Panggkor èngghi panèka;

Pangkor

Paddhâ/ghâttra ← Bhâdhân, ghâma, pangkat, arta
Paparèng ḍâri sè kobâsa kabbhi
Manossa koḍhu asokkor
Najjân bhiḍhâ so pangara
Saḍhâjâna bhiḍhâ ḍhâddhiyâghi nyèttong
Nyèttong angen ḍhâddhi kowat
Atong rokon sè èsopprè

} Paddhâ / Anḍhegghân

- Sèttong paddhâ anḍhegghân tembhâng Pangkor kadhâddhiyân ḍâri 7 paddhâ/ghâttra.
- Paddhâ/ghâttra kapèng sèttong kadhâddhiyân ḍâri 8 ghuru bilângan, ghuru laghuna a/â.
- Paddhâ/ghâttra kapèng ḍuwâ' kadhâddhiyân ḍâri 11 ghuru bilângan, ghuru laghuna è/i.
- Paddhâ/ghâttra kapèng tello' kadhâddhiyân ḍâri 8 ghuru bilângan, ghuru laghuna o/u.
- Paddhâ/ghâttra kapèng empa' kadhâddhiyân ḍâri 7 ghuru bilângan, ghuru laghuna a/â.
- Paddhâ/ghâttra kapèng lèma' kadhâddhiyân ḍâri 12 ghuru bilângan, ghuru laghuna o/u.
- Paddhâ/ghâttra kapèng ennem kadhâddhiyân ḍâri 8 ghuru bilângan, ghuru laghuna a/â.
- Paddhâ/ghâttra kapèng pètto' kadhâddhiyân ḍâri 8 ghuru bilângan, ghuru laghuna è/i.

Katantowan tembhâng Pangkor è attas, tantowna bhiḍhâ kalabân tembhâng sè laèn ompamana tembhâng Maskumambang akaḍhi è bâbâ panèka;

Maskumambang

Paddhâ/ghâttra ← Baris	Bhuppa' bhâbhu' ghuru rato ajjhâ' calè	}	Paddhâ Anḍhegghân Bait
	Toro' parèntana		
	Èsto pratèn ḍâ' nanḍhingè		
	Mèkkèrè oḍi ' samporna		

- Sèttong paddhâ anḍhegghân tembhâng Maskumambang kadhâddhiyân ḍâri empa' paddhâ/ghâttra.
- Paddhâ/ghâttra kapèng sèttong kadhâddhiyân ḍâri 12 ghuru bilângan, ghuru laguna è/i.
- Paddhâ/ghâttra kapèng ḍuwâ' kadhâddhiyân ḍâri 6 ghuru bilângan, ghuru laguna â/a.
- Paddhâ/ghâttra kapèng tello' kadhâddhiyân ḍâri 8 ghuru bilângan, ghuru laguna è/i.
- Paddhâ/ghâttra kapèng empa' kadhâddhiyân ḍâri 8 ghuru bilângan, ghuru laguna â/a.

Latèyan 2.4

Jhâjhâl tantowaghi bhiḍhâna tembhâng Pangkor kalabân tembhâng Pucung, papaḍâ bân conto è attas!

Pangkor

Pangaterro tanto bhiḍhâ
Kabhutowan, pangara napè polè
kabbhi ghumantong pangaro
Parbhiḍhân tanto kappra
Salasèttongnga ajjhâ' salèng abhenḍhu
Nojjhunè oḍi' samporna
Kajhembhârân tanto masthè

Pucung

Èsto èbhu sèyang malem jhâghâ robbhu
Ajjhâ' ḍhika cengkal
Abhâktèya ajjhâ' cengngèl
Lalakon ngabdhi ngormat malebbhur ḍhusa

Indikator
3.2.5 Menjelaskan arti kata-kata sulit yang ada pada tembang Pangkor

5 Lalampa'an

Bhâsa sè bâḍâ neng tembhâng, puisi, lagu, tantowna laèn sareng bhâsa sè èghuna'aghi neng ḍhâ-kanḍhâ rè-sa'arèna. Bhâsa sè bâḍâ neng tembhâng, puisi, lagu aropa bhâsa sè aghânḍhu' artè sè cè' lowassa. Neng lalampa'an panèka bhâḍhi ajhârbâ'âghi bhâb ngartè'è ca'-oca' sè malarat sè bâḍâ neng ḍâlem tembhâng.

Parlo èkaonèngè jhâ' saongghuna tembhâng macapat Maḍhurâ mènagka bâgiyân ḍâri sastra Maḍhurâ. Bhâsa sè bâḍâ è ḍâlem tembhâng kaḍhâng bâḍâ sè abhângon bhâsa parsemmon (parèbhâsan), bhâsa sè aghânḍhu' pamertè beccè' (saloka), jhughân bhâsa sè aghunḍhu' bâbulângan sè saè. Mèla ḍâri ghâpanèka cè' parlona mongghu kaulâ saḍhâjâ ka'angghuy ngaonèngè ḍâ' ka artè/maksoddhâ bhâsa sè malarat sè bâḍâ è ḍâlem tembhâng.

Ngèrèng ngartè'è ca'-oca' sè malarat sè bâḍâ ḍâlem tembhâng è bâbâ panèka!

Pangkor

Ca' Bhinneka Tunggal Ika
Sasombhâr bhângsa **èbhuntèl** neng atè
Maḍhurâ, Jhâbâ, Maluku
Pnèka macemma bhângsa
Bhuḍhâjâ, bhâsa, **ghâma**, pon paḍâ tombu
Sdhâjâ ta' ḍhâddhi **pokpara**
Mala paḍâ akor kabbhi
Neng pètto bellâs tangghâllâ
Bulân Agustus sè **angkara** matè
Empa' lèma' **bâjâ** lagghu
Indonesa mardhika
Sakabbhinna bhângsa pon paḍâ **alabbhu**
Nonḍhung molè sè angkara
Mèra potè **onjhuk** tèngghi
Naghârâ ma'mor tor **rajjhâ**
Ra'yaddhâ **atong rokon** bhunga atè
Ontongnga sè **ghutong rojhung**
Manyèttong sdhâjâ bhiḍhâ

Saḍhâjâ sala tor bhiḍhâ paḍâ **ngabbhru**
Nojjhu oḍi' sè samporna
Sapanèka nyennengngaghi

Angghidhân Zaini, M.Pd

Ca'-oca' sè malarat

Ca'	= Oca' (èrèngkes)
Sasengghâk	= Semboyan (bahasa Indonesia)
Èbhuntèl	= Ètalè'è/èpacekka'
Pnèka	= Panèka (èrèngkes)
Bhuḍhâjâ	= Budaya (bahasa Indonesia)
Ghâma	= Aghâma
Sdhâjâ	= Sadhâjâ
Pokpara	= Calaka
Angkara	= Sèpat marosak
Bâjâ	= Bâkto
Alabbhu	= Abhillâ/alabân
Nonḍhung	= Ngojâ
Onjhuk	= nyâbâ' bhârâng è kennengngan tèngghi
Rajjhâ	= Majhu
Atong rokon	= Ta' atokaran/amosowan, akor
Ghutong rojhung	= Alako areng-bhâreng
Ngabbru	= La-ngalaè

Latèyan 2.5

Jhâjhâl sebbhuttaghi artèna ca'-oca' sè malarat neng tembhâng è bâbâ rèya, kalabân anya-tanya □â' ka ghuru/orèng sè èyângghep bisa!

Pangkor

Kaènga'è oca' rèya
Nalèkabâ'na akompol bân orèng
Ngarghâ'âna salèng **kabbru**
Najjân orèngnga bhiḍhâ
Jrèyâ kabbhi mènangka tarètan ongghu
Mon kalèro paḍâ ngala
Atong rokon sabbhân arè
Bhâḍhân, ghâma, pangkat, **arta**
Paparèng ḍâri sè kobâsa kabbhi
Manossa koḍhu asokkor
Najjân bhiḍhâ so pangara
Sadhâjâna bhiḍhâ ḍhâddḍhiyâghi nyèttong
Nyèttong **angen**ḍhâddḍhi kowat
Atong rokon sè **èsopprè**
Pangaterro tanto bhiḍhâ
Kabhutowan, pangara napè polè

kabbhi**ghumantong** pangaro
Parbhiḍhân tanto kappra
Salasèttongnga ajjhâ' salèng **abhenḍhu**
Nojjhunè oḍi' samporna
Kajhembhârân tanto masthè

Angghidhân Zaini, M.Pd

Ca'-oca' sè malarat

Nalèka = ...
Kabbru = ...
Najjân = ...
Atong rokon = ...
Arta = ...
Angen = ...
Èsopprè = ...
Ghumantong = ...
Abhendhu = ...

Indikator
4.2.1 Menirukan tembang Pangkur yang dicontohkan

6 Lalampa'an

Sabellunnna nèro tembhâng sè ècontowaghi sareng ghuru, parlo ngaonèngè ḍhimèn bitongan onḍhâgghâ lagu (notasi) tembhâng sè bhaḍhi ètembhângngaghi. Parlo èkaonèngè jhâ' saongghuna tembhâng macapat asalla ḍâri Jhâbâ ghi' jhâman kawâliyân. Ḍhâddhi bitongan onḍhâgghâ lagu (notasi) tembhâng macapat noro' bitongan jhâbâ èngghi panèka *jhi, ro, lu*, sareng saterrossa. Jhârna'na oladhi conto è bâbâ panèka:

							.	.	.
1	2	3	4	5	6	7	1	2	3
Jhi	ro	lu	pat	mo	nem	pi	jhi	ro	lu

Paḍâ sareng

							.	.	.
1	2	3	4	5	6	7	1	2	3
do	re	mi	fa	la	si	do	re	me	fa

katerrangan:
Tanḍhâ titi' neng attassa angka nanḍhâ'âghi jhâ' sowarana lebbi tèngghi.

Jhâjhâl tèro bitongan on□hâgghâ lagu (notasi) tembhâng è bâbâ panèka!

PANGKOR

Sl. Pt. M. 1 = Nem

5 2 3 3 45 5 154. 3.
Mo ro lu lu pat.mo mo jhi.mo.pat lu.

2 3 3 3 4 4 4 4 4 4 5432
Ro lu lu lu pat pat pat pat pat pat mo,pat,lu,ro

2 3 3 3 4 4 23 4
Ro lu lu lu pat pat ro,lu pat

4 5 1 2 32 515 4.3
Pat mo jhi ro lu,ro mo,jhi,mo pat.lu

3 3 43 2 2 2 2 2 2 3 23 4
Lu lu pat,lu ro ro ro ro ro ro lu ro,lu pat

4 5 5 51 4 3 43 2
Pat mo mo mo,jhi pat lu pat,lu ro

2 3 3 3 3 4 3 543.2
Ro lu lu lu lu pat lu mo,pat,lu.ro

Latèyan 2.6

- **Jhâjhâl abhâ□hi ghâlimpo' bânnya'na ra-kèra 4-5 orèng!**
- **Sa'amponna lastarè nèro, jhâjhâl pas laghuwâghi conto è attas neng a□â'na kellas salang tètènè sareng paènga' sakanca ghâlimpo'na.**

No.	Nyama	Alaghuwâghi		
		Akor kalabân bitongan on□hâgghâ laghu (notasi)	Ta' akor kalabân bitongan on□hâgghâ laghu (notasi)	Ta' bisa alaghuwâghi
1. 2. 3.				

Kat. Akor kalabân bitongan onḍhâgghâ lagu (notasi) = 5
Ta' akor kalabân bitongan onḍhâgghâ lagu (notasi) = 3
Ta' bisa alaghuwâghi = 1

Indikator
4.2.2 Melagukan tembang Pangkur

7 Lalampa'an

Sa'amponna paḍâ ngaonèngè bhâb onḍhâgghâ laguna tembhâng (notasi tembang) ngèrèng ajhâr nembhângaghi tembhâng Pangkor è bâbâ panèka.

PANGKOR

Sl. Pt. M. 1 = Nem

5 2 3 3 45 5 154. 3.
Ka è nga' è o ca' rè ya

2 3 3 3 4 4 4 4 4 4 5432
Na lè ka bâ' na a kom pol bân o rèng

2 3 3 3 4 4 23 4
Ngar ghâ' â na sa lèng kab bru

4 5 1 2 32 515 4.3
Naj jân o rèng nga bhi ḍhâ

3 3 43 2 2 2 2 2 2 3 23 4
Jrè yâ kab bhi mè nang ka ta rè tan ong ghu

4 5 5 51 4 3 43 2
Mon ka lè ro pa ḍâ nga la

2 3 3 3 3 4 3 543.2
A tong ro kon sab bhân a rè

Latèyan 2.7

- **Jhâjhâl abhâ□hi ghâlimpo' bânnya'na ra-kèra 4-5 orèng!**
- **Sa'amponna lastarè alatè, jhâjhâl pas laghuwâghi tembhâng Pangkor è bâbâ panèka neng a□â'na kellas salang tètènè sareng ghâlimpo' sè laèn, jhughân salang paènga' sakanca ghâlimpo' sè laèn.**

Pangkor

È tengnga tasè' saghârâ
Lamon ḍhika along-polong so orèng
Kalambhi bhuru èsèkot
Acaca jhâ' ngalanyar
Bâto kènè' èpèkkèra lebbi ghâllu
Orèng ngolngol aroko'an
Ma'lè ta' nyakè'èn atè

(Anonim)

No.	Nyama	Alaghuwâghi		
		Akor kalabân bitongan on□hâgghâ laghu (notasi)	Ta' akor kalabân bitongan on□hâgghâ laghu (notasi)	Ta' bisa alaghuwâghi
1. 2. 3.				

Kat. Akor kalabân bitongan onḍhâgghâ lagu (notasi) = 5
Ta' akor kalabân bitongan onḍhâgghâ lagu (notasi) = 3
Ta' bisa alaghuwâghi = 1

Indikator
4.2.3 Memparafrase tembang Pangkur.

8 Lalampa'an

Sabellunnna *memparafrase* tembhâng Pangkor, ngèrèng kaonènè ḍhimèn ponapa sè èmaksod sareng *memparafrase?* Neng *Kamus Besar Bahasa Indonèsia(KBBI)* oca' *memparafrase* èngghi panèka *parafrasa adalah penguraian kembali suatu teks (karangan) dalam bentuk (susunan kata) yang lain, dengan maksud untuk dapat menjelaskan makna yang tersembunyi.Memparafrase* èngghi panèka ngatorraghi èssèna bhâsa sareng bhângon bhâsa sè laèn, sè ta' ngobâ maksod sè bâḍâ è ḍâlem bhâsa kasebbhut. Dhinèng tojjhuwânnna*memparafrase* èngghi panèka ka'angghuy majhârna' maksod sè bâḍâ è ḍâlem bhâsa. Dhinèng ḍhâ-tanḍhâna *parafrase* èngghi panèka:

1.Bhângonnna ngatorraghi bhiḍhâ.
2. Artèna sè èyatorraghi paḍâ.
3. Ta' ngobâ maksod.
4. Bhâsa/carana ngatorraghi bhiḍhâ.

Dhinèng carana abhâḍhi *parafrase* èngghi panèka:

1. Maos saḍhâjâ bâca'an sè bhâdhi è*parafrase*.
2. Nantowaghi maksot sè palèng parlo è ḍâlem bâca'an.
3. Nantowaghi pèlèyannna oca' sè bhâḍhi èyatorraghi.
4. Nyoson oca' sè palèng parlo (ide pokok) sareng ta' ngobâ artè.
5. Masamporna oca' sè palèng parlo (ide pokok).
6. Abhâḍhi *parafrase*sè akor sareng pangaterrona.

Conto.

Pangkor

Ca' Bhinneka Tunggal Ika
Sasombhâr bhângsa èbhuntèl neng atè
Maḍhurâ, Jhâbâ, Maluku
Pnèka macemma bhângsa
Bhuḍhâjâ, bhâsa, ghâma, pon paḍâ tombu
Sḍhâjâ ta' ḍhâddḍhi pokpara
Mala paḍâ akor kabbhi

Parafrasena.

Oca' *Bhinneka Tunggal Ika* mènangka sasengghâk bhângsa Indonesia sè ongghu-ongghu ḍhâddḍhi tegghuḍhân èsèmpen ḍâlem atè. Macemmna bhângsa akaḍhi Maḍhurâ, Jhâbâ, Maluku, jhughân bhiḍhâna bhuḍhâjâ, bhâsa, tor aghâma ta' kantos anḍhâddḍhiyâghi mas'ala la-mala paḍâ akor sadhâjâ.

Latèyan 2.8

Jhâjhâl bâ'na bân ghâlimpo'na *memparafrase* tembhâng Pangkor è bâbâ rèya, paḍâna conto sè ella èkontowaghi neng è attas!

Pangkor

Neng pètto bellâs tangghâllâ
Bulân Agustus sè angkara matè
Empa' lèma' bâjâ lagghu
Indonesa mardhika
Sakabbhinna bhângsa pon paḍâ alabbhu
Nonḍhung molè sè angkara
Mèra potè onjhuk tèngghi

No.	Nyama	*Memparafrase*		
		Akor kalabân bâca'an sè è*parafrase*	Ta' akor kalabân bâca'an sè è*parafrase*	Ta' bisa *memparafrase*
1. 2. 3.				

Kat. Akor kalabân bâca'an sè è*parafrase* = 5
Ta' akor kalabân bâca'an sè è*parafrase*= 3
Ta' bisa *memparafrase* = 1

Jhâjhârbâ'ân

Bhâb Aksara Sowara Carakan bân Pasanganna

Aksara sowara neng carakan Maḍhurâ bâḍâ lèma' èngghi panèka:

a = ꦄ è = ꦇ

i = ꦆ o = ꦎ

u = ꦈ

Dhinèng pasangannna aksara sowara sè bâḍâ namong 2 macem èngghi panèka:

a = ... sareng i = ...
ꦄ ꦆ

Katerrangan :
Aksara sowara èghuna'aghi ka'angghuy nolès nyamana orèng, nyamana kennengngan, jhughân oca' manca. Aksara sowara bânnè aksara rajâ, ḍhâḍḍhi ka'angghuy ca'-oca' sè marlowaghi aksara rajâ pagghun èghuna'aghi. Manabi bâḍâ oca' sè marlowaghi aksara u ,è , sareng o sè èjhungaḍâ'i sareng aksara matè otabâ konsonan èkèngèngngaghi aghuna'aghi papatèn. Sabâb tolèsan carakan ta' èkengengngaghi atompang tello', jhughân tako' cambur sareng pasangannna aksara sè laèn.
conto :

1. Amnatun = ꦄꦩ꦳ꦤꦠꦸꦤ (aghuna'aghi ghântonganna aksara rajâna na)

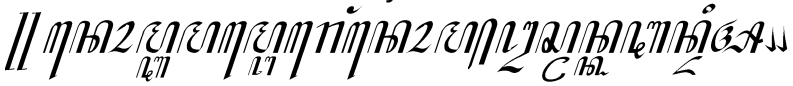
2. Imam Ismail = (marlowaghi 3 aksara sowara i sareng

   pasangannna aksara sowara i)

3. Ḍhin Èksan = bânnè
4. Ngajhâk Umar = bânnè

Latèyan Carakan

Jâwâb pètanya è bâbâ rèya!

1. Jhâjhâl sebbhuttaghi aksara sowara kalabân nolès bhângonna!
2. Jhâjhâl sebbhuttaghi pasanganna aksara sowara kalabân nolès bhângonna!
3. Bârâmma carana mon bâḍâ oca' sè marlowaghi aksara u ,è , bân o sè èjhungaḍâ'i kalabân aksara matè otabâ konsonan? Terrangngaghi pajhârna'!
4. Tolèsan latèn è bâbâ rèya, obâ katolèsan carakanna!
   Nom Usman mèyos ka dhâlemma Bhuk Èrna.
5. Tolèsan carakan è bâbâ rèya, obâ katolèsan latènna!

Nyacak Kasangghubhân
Uji Kompetensi

A. Jâwâb pètanya è bâbâ panèka, kalabân mèlè jâwâbhân sè palèng lerres!

1. Mènorot pantha'anna tembhâng bâḍâ empa'. Tembhâng apa sè nyebbhâr è Polo Maḍhurâ?
   a. Tembhâng rajâ
   b. Tembhâng kènè' (macapat)
   c. Tembhâng tengnga'an
   d. Tembhâng salisir
2. Bâḍâ sabâgiyân pamangghi jhâ' saongghuna bâḍâna tembhâng molaè ghi' jhâman ahèr karajhâ'ân Majhâpaèt otabâ èkennal kalabân jhâman…
   a. Ahèr
   b. Kanabbiyân
   c. Kawâliyân
   d. Karajhâ'ân
3. Bânnya'na keccap neng bhân-sabbhân paddhâ/ghâttra, èsebbhut kalabân …
   a. Ghuru bilângan
   b. Ghuru lagu
   c. Paddhâ anḍhegghân
   d. ghâttra
4. È bâbâ rèya sè tamaso' katerranganna ghuru lagu iyâ arèya …
   a. Ambuna aksara sè ḍi-buḍi neng bhân-sabbhân paddhâ/ghâttra.
   b. Ambuna okara sè ḍi-buḍi neng bhân-sabbhân paddhâ/ghâttra.
   c. Ambuna okara sè ḍi-buḍi neng bhân-sabbhân paddhâ anḍhegghân.
   d. Ambuna sowara sè ḍi-buḍi neng bhân-sabbhân paddhâ/ghâttra.
5. Sèttong paddhâ anḍhegghân tembhâng Pangkor kadhâddhiyân ḍâri … paddhâ/ghâttra.
   a. Empa'
   b. Lèma'
   c. Ennem
   d. Pètto'
6. Paddhâ/ghâttra kapèng tello' tembhâng pangkor kadhâddhiyân ḍâri … ghuru bilângan.
   a. Bâllu'
   b. Pètto'
   c. Ennem

d. Lèma'

7. *Sasombhâr bhângsa <u>èbhuntèl</u> neng atè.*
   Apa maksodḍhâ oca' sè èghâris èbâbâna neng okara è attas jârèya?
   a. Èbhughel
   b. Èpacekka'/èsèmpen
   c. Èpacangkè'
   d. Ètalè'è
8. *Sa□hâjâ sala tor bhi□hâ pa□â <u>ngabbhru</u>*
   Apa maksoddhâ oca' sè èghâris bâbâna neng okara è attas jârèya?
   a. Alabân
   b. La-ngalaè
   c. Nyambhit
   d. Nyalè
9. Apa tojjhuwânna *memparafrase* tembhâng?
   a. Ka'angghuy majhârna' maksodḍhâ
   b. Ka'angghuy malèbur okarana
   c. Ka'angghuy malanjhâng okarana
   d. Ka'angghuy maèlang maksoddhâ
10. È bâbâ rèya sè tamaso' sala sèttongnga tanḍhâna *parafrase* iyâ arèya …
    a. Ta' ngobâ maksod
    b. Bânnya' okara
    c. Sakonè' artè
    d. Lanjhâng maksoddhâ

B. Jâwâb pètanya è bâbâ panèka, kalabân jâwâbhân sè palèng lerres!

1. Jhâjhâl terrangngaghi molaè bilâ bâḍâna tembhâng!
2. Ḍuwâ' paddhâ anḍhegghân tembhâng Pangkor kadhâddhiyân ḍâri bârâmpa paddhâ/ghâttra?
3. Terrangngaghi apa maksodḍhâ *Non□hung molè sè angkara* !
4. Jhâjhâl terrangngaghi arapa ma' bitonganna tembhâng aghuna'aghi bitongan Jhâbâ?
5. Apa sè èmaksod kalabân *parafrase?* Terrangngaghi!

C. Jâwâb pètanya è bâbâ rèya noro' parèntana!

1. Jhâjhâl tolès bhângonna aksara sowara!
2. Jhâjhâl tolès bhângonna pasanganna aksara sowara, bâng-sèbângnga berri' conto!
3. Aksara sowara èghuna'aghi ka'angghuy nolès ….

4. Tolèsan latèn è bâbâ rèya obâ ka tolèsan carakanna!
   Imam bân Asmonè paḍâ asakola ka Inggris.
5. Tolèsan carakan è bâbâ rèya obâ ka tolèsan latènna!

Pangajhârân 3

Tema :Tokoh dan Penemu

Ghâmbhâr 6 : ghâmbhârrâ paanabhân ghâlâḍhâk Sura madu
Asalla ghâmbhâr : kreasisendiri

Jhâman satèya jhâman majhu, sakabbhinna bhârâng amanca bârna sè tojjhuwânna ka'angghuy maghâmpang manossa ḍâ' kabhutowanna. Kabit lambâ' rèng-orèng pènter bânnya' mangghi otabâ aghâbây pakakas sè kantos satèya bânnya' èghuna'aghi manossa laènna. Taowa bâ'na, rèng-orèng pènter jârèya ḍhâddhi pènter polana soka' maca, sabhârâng buku pangataowan kabbhi è bâca.Ka'angghuy bisa maca koḍhu tao ka bhâsa. È ḍhunnya rèya kantos satèya aèbuwân macemma bhâsa sè bâḍâ, tamaso' bhâsa Maḍhurâ. Tapè bânnya' kèya bhâsa sè mosna otabâ èlang, alantaran sè anḍi' bhâsa jârèya ta' mèyara. Ca'na orèng pènter, "bhâsa noḍhuwâghi bhângsa" artèna kalamon bhâsa jârèya bhâghus, nodhuwâghi bhângsa jârèya bhâghus. Bâriyâ kèya bhâsa Maḍhurâ. Bhâsana orèng Maḍhurâ rèya bânnya' aghândhu' pangajhârân tatakrama otabâ anḍhâp asor. Artèna nodhuwâghi orèng Maḍhurâ mènangka orèng sè anḍhâp asor.
Apa parlona bhâsa Maḍhurâ rèya èpèyara ?

Kompetensi Dasar

3.3 Mengenal, memahami, dan mengidentifikasi teks lisan dan tulis berbahasa daerah yang memuat ungkapan tradisional (*paribasan/ parèbhâsan, bebasan/ èbhârât, saloka*).

4.3 Menanggapi teks lisan maupun tulis yang memuat ungkapan tradisional Jawa/ Madura (*paribasan/ parèbhâsan, bebasan/ èbhârât, saloka*).

Indikator

3.3.1 Menjelaskan pengertian *paribasan/parèbhâsan, bebasan/ èbhârât, saloka*

Bâburughân Beccè'
Ngala' sèrè èpèpèsa, èsarènga ghân sakonè'
Kanèserrè orèng towa, sè mèyara kabit kènè'

1 Lalampa'an

Neng lalampa'an panèka bhâḍi èjhârbâ'âghi bhâb parèbhâsan, èbhârât, jhughân saloka Maḍhurâ. Parèbhâsan, èbhârât, jhughân saloka Maḍhurâ aropa'aghi bâgiyân ḍâri sastra maḍhurâ. Parèbhâsan, èbhârât, jhughân saloka Maḍhurâ mènangka ḍhâbuna orèng seppo sè aghânḍhu' pamertè beccè' sè patot ètèro/èsènglaè ḍâlem kaoḍi'ân rè-sa'arè ghumantong ḍâ' ka èssèna.

Jhâjhârbâ'ân

Parèbhâsan Maḍhurâ

Parèbhâsan Maḍhurâ èngghi panèka mènangka parsemmon sè èḍhâbuwâghi ḍâ' ka sèttong orèng otabâ kadhâddhiyân, sè aghânḍhu' pamertè beccè'. Parèbhâsan Maḍhurâ aropa'aghi ḍhâḍhâbun sè ampon tanto, ta' èkèngèng èbâ-obâ. Akaḍhi ngobâ bhâsa jhughân aghâbây anyar.

Conto.

- Bhuthak è alas = Èkoca'aghi ḍâ' ka orèng sè bânnya' pangalamanna.
- Aḍântè' ghettana bâto = Èkoca'aghi ḍâ' ka orèng sè ngantos bhârâng sè taḍâ' (ta' bhâkal bâḍâ).
- Ghâncang ta' nyapo' bilis = Èkoca'aghi ḍâ' ka orèng sè aLalakon sè ru-kabhuru tapè taḍâ' ollèna.
- Abâ' sampayan = Èkoca'aghi ḍâ' ka orèng sè nangghuy apa'a bhâi patot.

a. Èbhârât/kèyasan parompama'an

Èbhârât/kèyasan parompama'an èngghi panèka parsemmon sè èkoca'aghi ḍâ' ka sèttong orèng otabâna kadhâddhiyân, sè èjhungaḍâ'i kalabân oca' akantha, mara, marabhut, parsasat, jhughân acora'. Jhârna'na orèng otabâ kadhâddhiyân sè èyompama'aghi kalabân

bhârâng. Sabâgiyân orèng nyambhât èbhârât kalabân kèyasan parompama'an.

Conto.

- Parsasat bulân pornama = Èkoca'aghi ḍâ' ka orèng binè' sè cè' raddhinna.
- Akantha tep-kotep cellot = Èkoca'aghi ḍâ' ka orèng sè èr-soro taḍâ' tonḍhung bâlina.
- Marabhut nètè obu' salambâr = Èkoca'aghi ḍâ' ka orèng sè alako nyaḍhâ bhâbhâjâ.

b. Saloka Maḍhurâ

Saloka Maḍhurâ èngghi panèka ḍhâbuna orèng seppo sè alèm, bicâksana, tor aghânḍhu' pètoḍhu beccè'.

Conto :

- Lemmes kennèng kaghâbây talè, gherrâ kennèng kaghâbây pèkolan.

Maksoddhâ orèng sè aghuna ḍâ' ka orèng laèn, ghumantong ḍâ' kasangghubhânna.

- Paè' jhâ' dhuli palowa amè' ḍhâddhi jhâmo, manès jhâ' ḍhuli kaloḍu'/ ghâlunyo' amè' ḍhâddhi racon.

Maksoddhâ pa-ponapa sè ta' èkasennengngè amè' ḍhâddhi sabâbbhâ kasamporna'an, pa-ponapa sè èkasennengngè amè' ḍhâddhi sabâbbhâ jhubâ'.

- Judhâ naghârâ potos.

Maksoddhâ atoranna naghârâ taḍâ' tanḍhinganna.

Latèyan 1.1

a. Jâwâb pètanya è bâbâ rèya kalabân jâwâbhân sè palèng bhenḍer!

1. Apa sè èmaksod kalabân parèbhâsan Maḍhurâ?
2. Apa sè èmaksod kalabân èbhârât/kèyasan parompama'an?
3. Apa sè èmaksod kalabân saloka Maḍhurâ?
4. Parèbhâsan, èbhârât/kèyasan parompama'an, bân saloka tamaso' ḍâ' bâgiyân …. Maḍhurâ.
5. Apa maksoddhâ parèbhâsan Maḍhurâ aropa'aghi ḍhâḍhâbun sè ella tanto?

b. Jhâjhâl berri' tanḍhâ pacal sè akor kalabân ca'-oca'anna!

No.	Ca'oca'an	Parèbhâsan	Èbhârât	Saloka
1	Akanthâ ghâlâghâs katonon			
2	Kapatèyan ta' mèlo sangkol			
3	Paḍâna pè-sapèyan pappa			
4	Namen jhâghung molong jhâghung			
5	Ana' emmas			

Indikator

3.3.2 Membedakan *paribasan/parèbhâsan, bebasan/èbhârât, saloka*

2 Lalampa'an

Lalampa'an panèka bhâḍhi ajhârbâ'âghi bhiḍhâna parèbhâsan, èbhârât, sareng saloka. Abhiḍhâ'âghi parèbhâsan, èbhârât, sareng saloka koḍhu onèng ḍâ' ka maksoddhâ sè tello'. Neng lalampa'an sèttong ampon èjhârbâ'âghi sareng jhârna', parjughâna maos polè lalampa'an sèttong ka'angghuy mot-ngèmodhi.

Dhinèng bhiḍhâna parèbhâsan, èbhârât, sareng saloka èngghi panèka:

1. Parèbhâsan

   Parèbhâsan namong aropa'aghi parsemmon sè èartè'è. Ḍhâddhi parèbhâsan èkaonèngè maksodḍhâ sa' amponna ngartèè parèbhâsan kasebbhut.

   Conto.

   - Abâ' sampayan

     Kabâ' tampar otabâ ghâlâ sè èpadhâddhi sampayan sanaosa èsang-sangè panapa'a bisaos pagghun patot/aḍḍhu. Artèna èkoca'aghi ḍâ' ka orèng sè ngangghuy ponapa'a bisaos pagghun patot.

   - Kapatèyan ta' mèlo sangkol

     Orèng sè kapatèyan paḍâ sareng orèng kapalangan. Dhinèng ta' mèlo sangkol paḍâ sareng ta' mèlo kasaèyan/kasennengngan. Artèna èkoca'aghi ḍâ' ka orèng sè palang ta' mèlo nyamanna.

   - Mèttha' buri' tengnga lorong

     Mèttha' buri' tengnga lorong paḍâ sareng orèng sè matao kamalowanna ḍhibi'. Artèna èkoca'aghi ḍâ' ka orèng sè abâlâ malona ḍhibi' ka orèng laèn.

2. Èbhârât

Èbhârât aropa'aghi parsemmon sè èbhânḍhingngaghi ḍâ' ka bhârâng laèn, tor èjhungâḍâ'i sareng oca' akantha, mara, marabhut, parsasat, jhughân acora'.

Conto.

- Akantha angghu' ta' èpècè'.

  Orèng sè kasambu'/tacengnga' nèngalè sèttong bhârâng, èbhânḍhingngaghi bân angghu' sè ta' èpècè' artèna anganga terros.
- Marabhut pangantan anyar.

  Orèng lakè binè sè pagghun akor sanaossa seppo, èbhânḍhingngaghi kalabân pangantan anyar ghi' bur-lèburrâ.
- Parsasat ḍhâghing sakerra'.

  Orèng sè anḍi' pottra sèttong kabbhiyânna (taḍâ' polè), èbhânḍhingngaghi kalabân ḍhâghing sakerra' taḍâ' polè.

3. Saloka

Saloka aropa'aghi parsemmon sè èḍhâbuwâghi orèng sèppo sè alèm, bicâksana, sè aghânḍhu' ḍhu-pètoḍhu beccè'.

Conto.

- Orèng sala tako' ka jâng-bâjânganna ḍhibi'.

  Ḍhâddhi orèng jhâ' la'-nyala'an, sabâb orèng sè sala salanjhângngâ arassa kobâtèr.
- Orèng jhâreppen ta' èkennèng serrop ḍhibi'.

  Orèng oḍi' ta' bisa nyokobhi kabhutowanna ḍhibi', kajhâbhâna kalabân bhântowanna orèng laèn.
- Manossa coma ḍhârma.

  Manossa ta' anḍi' ghuli enneng, sadhâjâna paparèng ḍâri sè kobâsa.

Latèyan 1.2

a. Jâwâb pètanya è bâbâ rèya kalabân jâwâbhân sè palèng bhenḍer!

1. Apa bhiḍhâna saloka bân èbhârât?
2. Apa bhiḍhâna parèbhâsan bân èbhârât?
3. Apa bhiḍhâna saloka bân parèbhâsan?
4. Berri' contona parèbhâsan bân èbhârât tanḍhâi bhiḍhâna kaḍuwâna!
5. Berri' contona saloka bân parèbhâsan tanḍhâi bhiḍhâna kaḍuwâna!

b. Ca'-oca' è bâbâ rèya tamaso' parèbhâsan, èbhârât, saloka berri' tanḍhâ pacal sè akor!

No	Ca'-oca'an	Parèbhâsan	Èbhârât	Saloka
1	Atasmak bhâthok			
2	Kerras ta' akerrès			
3	Mon soghi pasoghâ'			
4	Akantha tep-kotep cellot			
5	Aèng èpeḍḍhâng ta' apèsa			

Indikator

3.3.3 Mengartikan ungkapan *paribasan/parèbhâsan, bebasan/èbhârât, saloka* dalam teks.

3 Lalampa'an

Parèbhâsan, èbhârât, sareng saloka aropa'aghi oca' parsemmon sè èkoca'aghi ta' kalabân rang-terrangan. Mèla ḍâri panèka parèbhâsan, èbhârât, sareng saloka koḍhu èyartè'è. Neng lalampa'an panèka bhâḍhi èjhârbâ'âghi carana ngartè'è parèbhâsan, èbhârât, sareng saloka.

Neng lalampa'an sabellunnna ampon èjhârbâ'âghi bhâb jhâjhârbâ'ân parèbhâsan, èbhârât, sareng saloka, jhughân bhâb bhiḍhâna parèbhâsan, èbhârât, sareng saloka. ḍâri jhâjhârbâ'ân kasebbhut maghâmpang ngartè'è parèbhâsan, èbhârât, sareng saloka. Ngèrèng tètènè carana ngartè'è parèbhâsan, èbhârât, sareng saloka è bâbâ panèka.

1. Ngartè'è parèbhâsan

   Parlo èkaonèngè jhâ' saongghuna parèbhâsan aropa'aghi parsemmon sè maksottna èkala' ḍâri artèna.

   Conto.

   Atasmak bhâthok

   Oca' atasmak anḍi' artè nganggghuy tasmak (kaca mata).

   Oca' bhâthok anḍi' artè kolè' ḍâlemma nyèor sè ghâli ta' nyaraḍâng.

   Ḍâri oca' atasmak bhâthok anḍi' artè orèng sè atasmak bhâthok ta' kèra nangalè, sabâb bhâthok ta' nyaraḍâng. Mèla ḍâri panèka

parèbhâsan atasmak bhâthok èkoca'aghi ḍâ' ka orèng sè lè-ta'manangalè (nè-mabânnè) ḍâ' ka tarètanna otabâ ka kancana sè ta' anḍi'.

2. Ngartè'è èbhârât

   Parlo èkaonèngè jhâ' saongghuna èbhârât aropa'aghi parèbhâsan sè èbhânḍhingngaghi ḍâ' ka bhârâng laèn, tor èjhungaḍâ'i sareng oca' akantha, mara, marabhut, parsasat, jhughân acora'. Ngartè'è èbhârât cokop mapaḍâ tabi'at/kabiyâsa'annna orèng otabâ pa-ponapa ḍâ' oca' èbhârât.

   Conto.

   Akantha patè' bân kocèng

   Patè' sareng kocèng aropa'aghi kèbân sè èyangghep paḍâ bhângonna, namong bâḍâ rajâ, bâḍâ sè kènè'. Paḍâna bhângon, sareng rajâ kènè'na bhâdhân èyângghep paḍâ sareng na'-kana' sè satarètan kaka' alè'. Patè' bân kocèng manabi èpapolong ta' kèra enḍâ' akor (atokaran).

   Èbhârât akantha patè' sareng kocèng èkoca'aghi ḍâ' ka orèng sè satarètan ta' tao akor (atokar malolo).

3. Ngartè'è saloka

   Parlo èkaonèngè jhâ' saongghuna saloka Maḍhurâ aropa'aghi ḍhâbuna orèng seppo sè alèm, bicâksana, tor aghânḍhu' ḍhu-pètoḍhu beccè'. Ngartè'è saloka ngala' pamertè beccè' sè bâḍâ è ḍâlem saloka.

   Conto.

   Paè' jhâ' ḍhuli palowa amè' ḍhâddhi jhâmo, manès jhâ' ḍhuli kaloḍu'/ ghâlunyo'amè' ḍhâddhi racon.

   Paè'na jhâmo aghânḍhu' kasaèyan. Bhârâng sè èkarassa manès ta' salanjhângnga saè, tako' ḍhaddhi sabâbbhâ jhubâ'. Akadhi orèng nyarè èlmo sè èkarassa berrâ' tor bhusen, nangèng è bingkèng arè abhâkta ḍâ' ka kasamporna'an. Amaèn èkarassa nyaman tor lèbur, nangèng è bingkèng arè abhâkta ḍâ' ka kamalaraḍhân.

Latèyan 1.3

a. Jhâjhâl sebbhuttaghi artèna otabâ maksoddhâ parèbhâsan, èbhârât, bân saloka è bâbâ rèya!

1. Abeḍḍhâ' è ḍâlem aèng.
2. Mon soghi pasoghâ'.
3. Akantha bulân pormana
4. Akantha posapo poret.
5. Ana' emmas.

b. Jhâjhâl sebbhuttaghi parèbhâsan, èbhârât, bân salokana ca'oca' è bâbâ panèka!

1. Orèng sè èro-soro taḍâ' tonḍhung bâlina.
2. Lalakon sè lekkas marè, tapè taḍâ' ghunana.
3. Orèng sè lekkas pegghel, tapè lekkas sabbhâr.
4. Orèng sè jhujhur salanjhângnga salamet.
5. Jhubâ' beccè'na sèttong orèng, ghumantong ḍâ' ka lalakonna ḍhibi'.

Indikator

4.3.1 Menuliskan tanggapan terhadap teks yang memuat ungkapan tradisional Madura.

1 Lalampa'an

Neng lalampa'an panèka bhâḍhi èjhârbâ'âghi bhâb carana aparèng sangghemman ḍâ' ka bâca'an sè aghânḍhu' parèbhâsan, èbhârât, jhughân saloka Maḍhurâ. Sabellunna aparèng sanggheman ngèrèng li-kaghâli ḍhimèn maksod sareng tojjhuwânnna parèbhâsan, èbhârât, jhughân saloka Maḍhurâ, sopajâ ta' kalèro aparèng sangghemman.

Neng lalampa'an-lalampa'an sabellunnna ampon èjhârbâ'âghi bhâb ponapa sè èmaksod kalabân parèbhâsan, èbhârât, saloka Maḍhurâ, carana abhiḍhâ'âghi, jhughân carana ngartè'è. Ḍâri pangaonèngan ghâpanèka tantona ḍhâddhi pandhuman ka'angghuy aparèng sangghemmân ḍâ' ka bâca'an sè aghânḍhu' parèbhâsan, èbhârât, jhughân saloka Maḍhurâ.

Sangghemman èngghi panèka aparèng pamangghi ḍâ' ka ponapa sè ampon èkaonèngè. Dhinèng macemmna sangghemman èngghi panèka; oca' kasaroju'ân, pètanya, jhughân pamangghi. Sè sadhâjâna panèka koḍhu aghuna'aghi bhâsa sè anḍhâp asor.

Conto.

Bâca'an sè aghân□hu' èbhârât.

Orèng sè alako majâng kabilâng lalakon sè rajâ bhâbhâjâna parsasat nètè obu' salambâr. Sala sakonè' nyabâ sè ḍhâddhi tarowanna. Sabâb mon la bâḍâ neng tengnga arongan jhâu bârâ' jhâu tèmor aèng è bâbâ'ânna èyangghep paḍâ bân kobhurân.

Sangghеman

Èngghi lerres, kaulâ saroju' ḍâ' pamangghi panèka. Orèng alako neng è tasè' panèka sè paḍḍhâng namong bhâbhâjâna. Manabi ḍâpa' ka palangnga tanto taḍâ' arebbhân polè, angèng manabi ngaollè pètolong ḍâri sè kobâsa.

Latèyan 2.1

Jhâjhâl berri' sanggheman ḍâ' ka bâca'an è bâbâ rèya!

1. Mon sapè ètegghu' tongarra, jhârân ètegghu' koḍhâlina, ḍhinèng orèng ètegghu' cacana. Ḍhâḍḍhi mon acaca ka sapa'a bhâi koḍhu palemma' manès sè akora kalabân karettegghâ atèna.
2. Orèng mon terro salameddhâ è ḍimma'a bhâi salasèttongnga koḍhu pajhujhur, ca'na sè ca'-oca'anna rèng Maḍhurâ orèng jhujhur matè ngonjhur.
3. Bhuppa' bhâbhu' ghuru rato, jârèya orèng sè koḍhu èbhâktè'è kalabân bâ'na. sabâb orèng sè empa' jârèya mèkkèrè kasamporna'an oḍi'na bâ'na neng è ḍhunnya. Ḍhâḍḍi taḍâ' sangghâ rogina bâ'na mon abhâktè ḍâ' ka sè empa' jârèya.
4. Bâ'na sakanca'an koḍhu pa'akor, salasèttong bhuto koḍhu jhung ghântè tolongè jhâ' anduri pandân.
5. Na'-kana' kabbhi koḍhu atoro' rama èbhuna è bengkona bang-sèbâng ajjhâ' ḍhâḍḍhi na'-kana' sè akantha bhelling kaojhânan.

Indikator
4.3.2 Membuat kalimat menggunakan ungkapan tradisional Madura.

2 Lalampa'an

Neng lalampa'an panèka bhâḍhi èjhârbâ'âghi carana abhâḍhi okara sè aghânḍhu' parèbhâsan, èbhârât, jhughân saloka Maḍhurâ. Abhâḍhi okara sè aghânḍhu' parèbhâsan, èbhârât, jhughân saloka koḍhu onèng ḍâ' ka maksod sareng tojjhuwânna.

Conto.

- Anḍuri panḍân.
  Ḍurina panḍân neng è èrèngnga adhep ka aḍâ', ḍuri sè neng bâbâna aḍhep ka buḍi. ḍhâḍḍhi sè sabâgiyân ta' ngaè', sabâgiyân sè laèn ngaè'. Mèlana èkoca' ngaè' salajâ.

Okarana
Mon orèng akanca jhâ' anḍuri panḍân.
Maksoddhâ
Enḍâ' mènta, ta' enḍâ' èpèntaè.

- Akantha patè' bân kocèng.
  Patè' sareng kocèng aropa'aghi kèbân sè èyangghep paḍâ bhângonna, namong bâḍâ rajâ, bâḍâ sè kènè'. Paḍâna bhângon, sareng rajâ kènè'na bhâḍhân èyângghep paḍâ sareng na'-kana' sè satarètan kaka' alè'. Patè' sareng kocèng manabi èpapolong ta' kèra enḍâ' akor (atokaran).
  Okarana
  Samsul bân alè'na akanthâ patè' bân kocèng, ta' ènḍâ' akor.
  Maksoddhâ
  Akantha patè' bân kocèng èkoca'aghi ḍâ' ka orèng sè satarètan ta' tao akor (atokar malolo).

- Orèng sala tako' ka jâng-bâjânganna ḍhibi'
  Ḍâ'âmma'a bhâi orèng sè ajhâlân masthè jhâng-bâjânganna noro' buntè'. Ḍhâddhi, orèng sè sala pagghun kabâtèr.
  Okarana
  Mon terro sennengnga oḍi' jhâ' la'-nyala'an ka orèng, sabâb orèng sala tako' ka jâng-bâjânganna ḍhibi'.
  Maksoddhâ
  Orèng sè sala salanjhângnga kabâtèr/tako'.

Latèyan 2.2

Jhâjhâl latèyan 1.3 a-b kaghâbây okara mènorot bhâsana bâ'na ḍhibi'!

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....
6. .....
7. .....
8. .....
9. .....
10. .....

Jhâjhârbâ'ân

Bhâb Aksara Reka'an

Aksara rèka'an carakan Maḍhurâ èghuna'aghi ka'angghuy nolès oca' manca (serapan) kong-langkong ḍâri bhâsa Arab. Aksara rèka'an jhughân bisa èghuna'aghi nolès nyamana orèng. Parlo èkaghâli aksara rèka'an bânnè aksara rajâ, nangeng bâḍâ aksara rajâna, ngakorraghi ḍâ'kaparlowan aksara rèka'an ètanḍhâi kalabân tanḍhâ rèka'an (◌ٞ). Aksara rèka'an bânnya'na lalèma' bhângonnna èngghi panèka;

Bhângonnépon aksara réka'an éngghi ka'dinto;

◌ٞ	= ghâ	conto		= ghâ'ib
◌ٞ	= dza/dzâ	conto		= adzân
◌ٞ	= fa	conto		= fakér
◌ٞ	= ha	conto		= hatam
◌ٞ	= zâ	conto		= zâkat

Bhângonnépon pasanganna aksara rèka'an;

◌ٞ	= ghâ	conto :		= mas Ghâfur
◌ٞ	= dzâ	conto :		= asalat dzuhur
◌ٞ	= fa	conto :		= asalat fardu
◌ٞ	= ha	conto :		= lekkas hafal
◌ٞ	= zâ	conto :		= ngénom zâm-zâm

Latèyan carakan

Jâwâb pètanya è bâbâ rèya kalabân jâwâbhân sè palèng bhenḍer!

1. Apa ghunana aksara rèka'an carakan? Terrangngaghi!
2. Jhâljhâl tolès bhângonna aksara rèka'an carakan!
3. Jhâljhâl tolès bhângonna pasanganna aksara rèka'an carakan!
4. Aksara rèka'an carakan ètanḍhâi kalabân ...
5. Bhâ' paḍâ'â aksara rèka'an bân aksara rajâ? Terrangngaghi!
6. Tolès aksara ghâjângnga pasangan ◌ٞ rèya!
7. *Alè'na Ghâfur*

Tolèsan latèn è attas jârèya obâ ka tolèsan carakan!

8. *Ghâlib satarètan bân Fa□il*
   Tolèsan latèn è attas jârèya obâ ka tolèsan carakan!
9. Tolèsan carakan è bâbâ jârèya obâ ka tolèsan latèn!

10. Tolèsan carakan è bâbâ jârèya obâ ka tolèsan latèn!

Nyacak Kasangghubhân
Uji Kompetensi

A. Jâwâb pètanya è bâbâ panèka, kalabân mèlè jâwâbhân sè palèng lerres!

1. Apa sè èmaksod kalabân Parèbhâsan Maḍhurâ?
   a. Mènangka parènta sè èḍhâbuwâghi ḍâ' ka sèttong orèng ka'angghuy alako beccè'.
   b. Mènangka panyo'on sè èḍhâbuwâghi ḍâ' ka sèttong orèng nyo'on bhântowan.
   c. Mènangka parsemmon sè èḍhâbuwâghi ḍâ' ka sèttong orèng otabâna kadhâddhiyân, sè aghânḍhu' pamertè beccè'.
   d. Mènangka parsemmon sè èḍhâbuwâghi ḍâ' ka sèttong orèng sè anḍi' tèngka ta' beccè'.
2. È bâbâ rèya sè tamaso' katerranganna saloka Maḍhurâ iyâ arèya …
   a. Ḍhâbuna orèng seppo sè alèm, bicâksana, tor aghânḍhu' dhu-pètodhu beccè'.
   b. Ḍhâbuna orèng sè anḍi' pangkat, bicâksana.
   c. Ḍhâbuna orèng seppo ḍuwâ', ḍâ' ka pottrana sè aghânḍhu' dhu-pètodhu beccè'.
   d. Ḍhâbuna orèng seppo kona, sè èghuna'aghi neng papangghiyân.
3. *□hâbuna rèng seppo □uwâ' rèya paè' jhâ' □huli palowa, manès jhâ' □huli kalo□u'.*
   Okara è attas jârèya tamaso' ḍâ' ka contona …
   a. Parèbhâsan Maḍhurâ
   b. Èbhârât
   c. Okara kakanthèn
   d. Saloka Maḍhurâ
4. È bâbâ rèya sè tamaso' contona parèbhâsan Maḍhurâ iyâ arèya …
   a. Juḍhâ naghârâ potos
   b. Kapatèyan ta' mèlo sangkol
   c. Akantha ghâlâghâs katonon
   d. Sasat nètè obu' salambâr
5. Orèng sè lekkas pegghel, tapè lekkas sabbher parèbhâsanna iyâ arèya …
   a. Akantha bhelling kaojhânan
   b. Paḍâna nyabâ' tellor è bâtton
   c. Akantha ghâlâghâs katonon
   d. Manossa coma ḍhârma
6. Orèng jhujhur matè ngonjhur
   È bâbâ rèya sè tamaso' artèna saloka è attas jârèya …
   a. Orèng sè jhujhur salanjhângnga salamet
   b. Orèng sè jhujhur sabbhâr
   c. Orèng sè jhujhur bânnya' kancana

d. Orèng sè sabbhâr koḍhu jhujhur

7. Hamid satèya atasmak bhâthok polana la soghi.
   Oca' sè èghâris bâbâ neng okara è attas jârèya tamaso' contona …
   a. Èbhârât
   b. Parèbhâsan
   c. Oca' pangalem
   d. Saloka Maḍhurâ
8. *Sater-pènteranna orèng ngèrrep bhâbhâthang pagghun kalowar kèya bâuna.*
   Okara è attas jârèya tamaso' contona …
   a. Èbhârât
   b. Parèbhâsan
   c. Oca' pangalem
   d. Saloka Maḍhurâ
9. Alèssa pottrèna Nom Kaḍir paḍâna bulân tangghâl sakalèyan.
   Oca' sè èghâris bâbâna neng okara è attas jârèya tamaso' contona …
   a. Èbhârât
   b. Parèbhâsan
   c. Oca' pangalèm
   d. Saloka Maḍhurâ
10. Pa' Kalèbun Hasan cè' parjughâna ca'na ca'-oca'anna rèng seppo abâ' sampayan.
    Apa maksoḍhâ oca' sè èghâris bâbâna neng okara è attas jârèya?
    a. Koros lanjhâng
    b. Ngangghuy apa'a bhâi pantes
    c. Lanjhâng pamèkkèranna
    d. Alos ngen-angenna

B. Jâwâb pètanya è bâbâ panèka, mèlè jâwâbhân sè palèng lerres!

1. Apa biḍhâna parèbhâsan bân èbhârât? Terrangngaghi!
2. Jhâjhâl aghâbây contona parèbhâsan bân èbhârât!
3. Apa sè èmaksod kalabân saloka Maḍhurâ? Terrangngaghi!
4. Jhâjhâl aghâbây contona saloka Maḍhurâ!
5. Jhâjhâl aghâbây okara sè aghânḍhu' parèbhâsan, èbhârât, bân saloka bâng-sèbângnga sèttong okara!

C. Jâwâb pètanya carakan è bâbâ rèya!

1. Bâḍâ bârâmpa aksara réka'an neng carakan maḍhurâ? Sebbhuttaghi kalabân tolésan carakanna!
2. Aksara rèka'an eghuna'aghi ka'angghuy apa'an?
3. Bâḍâ bârâmpa pasanganna aksara réka'an neng carakan maḍhurâ? Sebbhuttaghi kalabân tolésan carakanna!
4. Tolésan latén é bâbâ réya obâ nganggghuy tolésan carakanna!
   Emba asalat dzuhur é masjid Fatima
5. Tolésan carakan é bâbâ réya obâ nganggghuy tolésan laténna!

Latihan Ulangan Akhir Semester Ganjil

A. Jâwâb pètanya è bâbâ panèka, kalabân mèlè jâwâbhân sè palèng lerres!

1. *Bâca'an sè an□i' tojjhuwân ka'angghuy ma□âpa' kabhâr/berta, bhâb kadhâddhiyân otaba pangaonèngan.*
   Okara è attas jârèya tamaso' katerranganna …
   a. Bâca'an deskriptif
   b. Bâca'an narasi
   c. Bâca'an narasi informatif/ekspositoris
   d. Bâca'an berta
2. *Bâca'an sè aèssè parkara/kadhâddhiyân sè ongghu-ongghu bâ□âna (fakta).*
   Katerrangan è attas nodhuwâghi èssèna bâca'an …
   a. Bâca'an narasi informatif/ekspositoris
   b. Bâca'an narasi
   c. Bâca'an deskriptif
   d. Bâca'an berta
3. È bâbâ rèya sè tamaso' bâgiyân-bâgiyânna *teks informasi* iyâ arèya …
   1) Neng bâca'an aghânḍhu' parèbhâsan
   2) Neng bâca'an aghânḍhu' jhâjhârbâ'ân.
   3) Neng bâca'an aghânḍhu' rontodhânna sèttong kadhâddhiyân.
   4) Neng bâca'an aèssè paparèghân.
   5) Neng bâca'an aghânḍhu' *tema,* katerrangan (latar), jhâlânna carèta (alur),pamertè beccè' (pesan moral), tor bâca'an sè abhângon *narasi fiksi*.
   a. 1-2-3
   b. 2-3-4
   c. 1-2-5
   d. 3-4-5
4. È bâbâ rèya bâca'an sè tamaso' *fakta* iyâ arèya …
   a. Orèng sè asapatu, tanto pongghâbâ Negeri.
   b. Mon la marè ngakan, tanto kennyang.
   c. Orèng lempo, masthè sèhat.
   d. Mon kalambhina bhâghus, tanto orèngnga sèhat.
5. Bâca'an sè èkarang aḍhâsarraghi ngen-angen (imajenasi) èsebbhut kalabân bâca'an sè abhângon …
   a. Narasi fiksi
   b. *Narasi non fiksi*

c. Bâca'an aḍhâsarraghi kadhâddhiyân sè ongghu-ongghu bâḍâ (fakta).
d. Bâca'an sè èkarang aḍhâsarraghi kabhâr ḍâri orèng.

6. È bâbâ rèya sè tamaso' ḍhâ-tanḍhâna bâca'an narasi informatif/ekspositoris iyâ arèya …
   1) Aèssè carèta otabâ kadhâddhiyân sè ongghu-ongghu bâḍâna (fakta).
   2) Aèssè tello' bhâsa.
   3) Aèssè tello' bâgiyân sè palèng parlo akantha; orèng/bhârâng sè èkacarèta, bâkto, jhughân kadhâddhiyân.
   4) *Narasi* kèngèng abhângon *fiksi* otabâ *non fiksi*.
   5) Abhângon ḍhâ-kanḍhâ.
   6) Aparèng berta/kabhâr ka'angghuy malèbâr pangaonèngan.

   a. 1-2-3-4
   b. 1-3-4-6
   c. 1-2-3-5
   d. 3-4-5-6

7. *Nantowaghi/netteppaghi tora otabâ tan□hâna sèttong bhârâng, sè ta' èka'an□i' bhârâng sè laèn.*
   Katerrangan è attas jârèya tamaso' katerranganna oca' ….
   a. Nyarè pamangghi
   b. Aparèng pamangghi
   c. Noraè/nanḍhâi
   d. *mengidentifikasi*

8. 1) Neng bâca'an aghânḍhu' jhâjhârbâ'ân.
   2) Neng bâca'an aghânḍhu' rontoḍhânna sèttong kadhâddhiyân.
   4) Neng bâca'an aghânḍhu' *tema,* katerrangan (latar), jhâlânna carèta (alur), pamertè beccè' (pesan moral), manabi bâca'an sè abhângon *narasi fiksi*.

   Ra-okara è attas sè tamaso' bâgiyân-bâgiyânna *teks* …
   a. Kabhâr/berta
   b. *Informasi*
   c. Aparèng pamangghi
   d. Nyarè pamangghi

9. Èngghi panèka bâcaan sè bâgiyân aḍâ'na aèssè okara jhâjhârbâ'ân bân è pongkasè okara pokeddhân.
   Katerrangan è attas jârèya sè tamaso katerranganna …
   a. Kabhâr/berta
   b. Carèta
   c. Bâca'an *narasi*
   d. *Paragraf Induktif*

10. Kajhu jhâtè tong-sèttongnga kaju sè palèng bhâghus mon èkaghâbây kabhutowan *mebel.* Salaèn kajuna ghâli, kaju jhâtè anḍi' serrat sè alos, bhâthèk serraddhâ bhâghus kèya. Cè' bhâghussa mon èpalitur. Bânnya' kaju sè ghâli, tapè kala bhâghus ka kaju jhâtè.

Paragraf è attas jârèya tamaso' *paragraf* ….

a. *Paragraf persuasi*
b. *Paragraf eksposisi*
c. *Paragraf argumentasi*
d. *Paragraf deskripsi*

11. È bâbâ rèya sè tamaso' pantha'anna tembhâng iyâ arèya …

1) Tembhâng raja
2) Tembhâng Panḍâ'
3) Tembhâng kènè' (macapat)
4) Tembhâng tengnga'an
5) Tembhâng lanjhâng

a. 1-2-3
b. 3-4-5
c. 1-3-4
d. 2-3-4

12. Bâḍâ sabâgiyân pamangghi jhâ' saongghuna bâḍâna tembhâng molaè ghi' jhâman …

a. Ahèr
b. Kanabiyân
c. Kawâliyân
d. Karajhâ'ân

13. Bânnya'na bhiri/bhâris neng bhân-sabbhân paddhâ anḍhegghân , èsebbhut kalabân …

a. Ghuru bilângan
b. Ghuru lagu
c. Paddhâ anḍhegghân
d. Paddhâ/ghâttra

14. Monyèna sowara sè □i-bu□i neng bhân-sabbhân paddhâ/ghâttra.
Katerrangan è attas tamaso' katerranganna …

a. Tembhâng macapat
b. Ghuru bilângan
c. Bitonganna tembhâng
d. Ghuru lagu/sowara

15. Sèttong paddhâ anḍhegghân tembhâng Pangkor kadhâddhiyân ḍâri … paddhâ/ghâttra.

a. Empa'
b. Lèma'

c. Ennem
d. Pètto'

16. Paddhâ/ghâttra kapèng empa' tembhâng pangkor kadhâddhiyân ḍâri … ghuru bilângan.
a. Bâllu'
b. Pètto'
c. Ennem
d. Lèma'

17. *Non□hung molè sè angkara.*
Apa maksoḍḍhâ oca' sè èghâris è bâbâna neng okara è attas jârèya?
a. Ngolok
b. Ngalang
c. Ngojâ
d. Nyarè

18. *Atong rokon sabbhân arè*
Apa maksoḍḍhâ oca' sè èghâris è bâbâna neng okara è attas jârèya?
a. Akor
b. Amoso
c. Arasanan
d. Asorowan

19. Apa ghunana *memparafrase* tembhâng?
a. Ka'angghuy majhârna' maksoḍḍhâ
b. Ka'angghuy malèbur okarana
c. Ka'angghuy malanjhâng okarana
d. Ka'angghuy maèlang maksoḍḍhâ

20. È bâbâ rèya sè tamaso' salasèttongnga tanḍhâna *parafrase* iyâ arèya …
1) Bhângonna aksarana bhiḍhâ
2) Bhângonnna ngatorraghi bhiḍhâ.
3) Artèna sè èyatorraghi paḍâ.
4) Ta' ngobâ onḍhâgghâ laguna tembhâng (notasi tembang)
5) ta' ngobâ maksod.
6) Bhâsa/carana ngatorraghi bhiḍhâ.
a. 2-3-5-6
b. 1-2-3-4
c. 3-4-5-6
d. 1-3-5-6

21. *Parsemmon sè è□hâbuwâghi □â' ka sèttong orèng otabâ kadhâddhiyân, sè aghân□hu' pamertè beccè'.*
Okara è attas tamaso' katerranganna …
a. Okara bhângsalan
b. Parèbhâsan
c. Okara kakanthèn

d. Saloka Maḍhurâ

22. *□hâbuna orèng seppo sè alèm, bicâksana, tor aghân□hu' □hu-pèto□hu beccè'.*
Okara è attas tamaso' katerranganna …
a. Okara bhângsalan
b. Parèbhâsan
c. Okara kakanthèn
d. Saloka Maḍhurâ

23. *Orèng sala tako' ka jâng-bâjânganna □hibi'.*
Okara è attas jârèya tamaso' ḍâ' ka contona …
a. Parèbhâsan Maḍhurâ
b. Èbhârât
c. Saloka Maḍhurâ
d. Okara kakanthèn

24. È bâbâ rèya sè tamaso' contona èbhârât iyâ arèya …
a. Juḍhâ naghârâ potos
b. Kapatèyan ta' mèlo sangkol
c. Akantha ghâlâghâs katonon
d. Ta' mèlo nangka, mèlo ghettana

25. Orèng sè ta' nyerrep bâburughân èbhârâddhâ iyâ arèya …
a. Akantha bhelling kaojhânan
b. Paḍâna nyabâ' tellor è bâtton
c. Akantha ghâlâghâs katonon
d. Manossa coma ḍhârma

26. <u>Orèng jhujhur matè ngonjhur</u>
È bâbâ rèya sè tamaso' artèna saloka è attas jârèya …
a. Orèng sè jhujhur salanjhângnga salamet
b. Orèng sè jhujhur sabbhâr
c. Orèng sè jhujhur bânnya' kancana
d. Orèng sè sabbhâr koḍhu jhujhur

27. Hamid mon èro-soro <u>akantha tep-kotep cellot</u>.
Oca' sè èghâris è bâbâna neng okara è attas jârèya tamaso' contona …
a. Èbhârât
b. Parèbhâsan
c. Oca' pangalèm
d. Saloka Maḍhurâ

28. *Sater-pènterrana orèng ngèrrep bhâbhâthang pagghun kalowar kèya bâuna.*
Apa artèna saloka Maḍhurâ è attas jârèya?
a. Orèng sè jhujhur salamet
b. Orèng sè ngèrrep kajhubâ'ân, è buḍi arè pagghun ètemmo kèya.
c. Na'-kana' sè ta' tao lècèk
d. Orèng sè lècèk ka orèng

29. *Pa□âna bulân tangghâl sakalèyan.*
Okara neng è attas jârèya tamaso' contona èbhârât sè èghuna'aghi ka'angghuy…
a. Matana orèng binè'

b. Tanang sè bhâghus
c. Alèssa rèng binè' sè bhâghus
d. Pajhâlânna rèng binè' sè bhâghus

30. Pa' Kalèbun Hasan cè' parjughâna ca'na ca'-oca'anna rèng seppo kabâ' sampayan.
Oca' sè èghâris è bâbâna neng okara è attas jârèya tamaso' contona ...
a. Parèbhâsan
b. Saloka
c. Èbhârât
d. Oca' pangalem

B. Jâwâb pètanya è bâbâ panèka, mèlè jâwâbhân sè palèng lerres!

1. Jhâjhâl birjhi' paddhâ/ghâttra sè kapèng lèma' neng tembhâng Pangkor è bâbâ rèya!

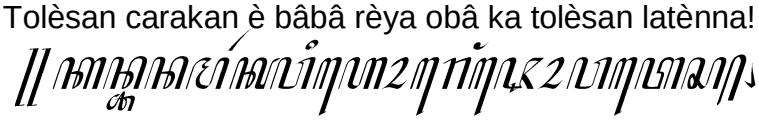
Pangkor

Pangaterro tanto bhiḍhâ
Kabhutowan, pangara napè polè
kabbhi ghumantong pangaro
Parbhidhân tanto kappra
Salasèttongnga ajjhâ' salèng abhendhu
Nojjhunè oḍi' samporna
Kajhembhârân tanto masthè

2. Apa sè èmaksod kalabân ghuru bilângan?
3. Jhâjhâl sebbhuttaghi macemma sanggheman!
4. Apa biḍhâna parèbhâsan bân èbhârât? Terrangngaghi!
5. Apa sè èmaksod kalabân saloka Maḍhurâ? Terrangngaghi!

C. Jâwâb pètanya carakan è bâbâ rèya!

1. Jhâjhâl tolès bhângonna aksara sowara!
2. Jhâjhâl tolès bhângonna pasanganna aksara sowara, bâng-sèbângnga berri' conto!
3. *Nom Marsuki ngastanè ghuru è Bhângkalan.*
Tolèsan latèn è attas jârèya obâ ka tolèsan carakanna!
4. Tolèsan carakan è bâbâ rèya obâ ka tolèsan latènna!

5. Bâḍâ bârâmpa aksara réka'an neng carakan maḍhurâ? Sebbhuttaghi kalabân tolésan carakanna!

Pangajhârân 4

Tema :Globalisasi

Ghâmbhâr 7 : ghâmbhârrâ kana' maca buku è perputakaan
Asalla ghâmbhâr : kreasi sendiri

Ka'angghuy mabânnya' èlmo koḍhu bânnya' maca buku pangataowan. Buku-buku pangataowan sè bâḍâ neng è Perpustaka'an bânnya' macemma. Bâḍâ sè aropa pangataowan bhâb bhumè, bhâb kèbân, bhâb tombuwân, bâḍâ kèya bhâb bhâsa, bân salaènna. Neng è bhâsa rèya bâḍâ aropa pangataowan bhâsa sasstra bân pangataowan bhâsa laènna. Bâriyâ kèya neng è bhâsa Maḍhurâ, bâḍâ pangataowan bhâsa sasstra. Èantarana iyâ arèya parèbhâsan Maḍhurâ, bâḍâ bhângsalan, bâḍâ Bhâk-tebbhâghân, bân salaènna. Dhinèng bhâk-tebbhâghân rèya sèttong otabâ pan-bârâmpa okara sè èkoca'aghi ka orèng laèn sè marlowaghi jâwâbhân. Bhâktebbhâghân rèya serrèng èkamaèn na'-kana' bâkto tèra' bulân pornama, otabâ neng è bâto laènna.

3.1 Mengagumi ciri khas keindahan karya seni dan karya kreatif Daerah Jawa Timur sebagai anugerah Tuhan.
3.4 Mengenal/memahami dan mengindenti-fikasi teks lisan dan tulis berbahasa Madura yang memuat Bhâk-tebbhâghân.
Indikator :
3.4.1 Menjelaskan pengertian Bhâk-tebbhâghân.

Bâburughân Beccè'
Mon ètobi' orèng sakè', jhâ' nobi'ân orèng laèn.
Maksoddhâ : mon èlasala orèng pegghel, jhâ' la'-nyala'an orèng.

1 Lalampa'an

Ngèrèng sabellunna èmolaè pangâjhârân bhâb Bhâk-tebbhâghân panèka saè adu'a' ḍhimèn areng-sareng sè èseppowè sareng ghuru. Saterrossa saè talèktèghi patètè bâca' an è bâbâ panèka.

Bhâk-tebbhâghân

È sèttong bâkto ra-kèra satengnga ejjhâm sabellunna *Bèl palèman* ghuru lajhu aḍhâbu "Mara èḍingngaghi, sèngko' anḍi' bhâk-tebbhâghân..., ka bârâ' kèdhep..., ka tèmor kèdhep, apa artèna ?" Mèreng sapanèka rèd-morèd paḍâ salang pandheng sakanca'an paḍâ salèng akèdhep, sèttongnga taḍâ' onèng artèna sè ètanya'aghi sareng ghuru.

Teks baca'an kasebbhut è attas panèka bâca'an sè aghânḍhu' "bhâk-tebbhâghân"

Bhâk-tebbhâghân , èngghi panèka sèttong otabâ pan-saponapan okara sè èkoca'aghi ka orèng laèn akadhi rèngtowa ka ana'na otabâ sabhâligghâ, ḍâri ghuru ka morèḍḍhâ otabâ sabhâligghâ, ḍâri sakanca'an nalèka toju' aghâlimpo'. Sè èkoca'aghi ghâpanèka marlowaghi jâwâbhân.

Latèyan 1.1

Manabi amola'ana sèttong lalampa'an/ kalakowan, sabelunna koḍhu adu'a', adu'a ḍâ' pasèra tor ponapa ghunana ?

Latèyan 1.2

Ponapa sè èmaksod bhâk-tebbhâghân ?

Indikator

3.4.2 Menjelaskan ciri-ciri Bhâk-tebbhâghân.

2 Lalampa'an

Saterrossa, neng okara "bhâk-tebbhâghân" jâwâbhânna bâḍâ sè namong materros oca' sè bâḍâ è "bhâk-tebbhâghân" ghâpanèka, akaḍhi sè bâḍâ neng è *teks* è attas. Conto laènna akadhi :*Cèlat bârâ' cèlat tèmor , panapa maksoddhâ? '*

Bâḍâ jhughân neng "bhâk-tebbhâghân" oca' sè èpasamar akaḍhi :*Ė antarana Bhumè* bân *Langngè' bâ□â apa ?* Otabâ laèn polè sapanèka.Ė nga'-tengnga'ana pasar bâḍâ apa ?

Manabi sapanèka bhâk-tebbhâghân ghâpanèka aghânḍhu' tatengnger èngggghi panèka :

a. Okarana èndhâ.
b. aghânḍhu' tojjhuwân panglèpor atè.
c. marlowaghi jâwâbhân.
d. Biyasana èghuna'aghi è bâkto amaèn.

Latèyan 2.1

Neng okara "bhâk-tebbhâghân" jâwâbhânna bâḍâ coma materros oca' sè bâḍâ è "bhâk-tebbhâghân" ghâpanèka. Conto, kabârâ' ghâdheb, katèmor ghâdeb, ... bhung?

Latèyan 2.2

Apa bâ'na sakanca'an segghut amaèn bhâk-tebbhâghân ?

Indikator

3.4.3 Menafsikan isi Bhâk-tebbhâghân.

3 Lalampan

Ngèrèng sabellunna ngabidhi pangâjhârân bhâb *menafsirkan isi* Bhâk-tebbhâghân panèka saè adu'a' ḍhimèn areng-sareng sè èseppowè sareng ghuru.

Saterrossa akaḍhi sè ampon èsebbhuttaghi neng lalampa'an 2 : "Neng okara "bhâk-tebbhâ-ghân" jâwâbhânna bâḍâ sè namong materros oca' sè bâḍâ è "bhâk-tebbhâghân" ghâpanèka ", sè ajâwâbhâ koḍhu nalèktèghi okarana "bhâk-teb-bhâghân" ghâpanèka, sa'amponna lajhu napsèr otabâ ra-ngèra ponapa sanyatana sè èmaksod sareng sè aparèng "bhâk-tebbhâghân" ghâpanèka.Bâḍâ jhughân "bhâk-tebbhâghân" sè èsoson aropa'aghi tembhâng Pucung , artè'na èssèna tembhâng ghâpanèka èngghi panèka "bhâk-tebbhâghân".

conto :

Torè tebbhâk.
Malèng lèma' bânnya' epa.
Ka'mpa maso' roma.
È labâng malèng sè cèccèr.
Malèng klowar orèngnga ota'an ḍârâ.

Latèyan 3.1

Kabânya'an jâwâbhân "bhâk-tebbhâghân" bâḍâ neng okara sè èsebbhut otabâ bâḍâ neng okara sè èserrat, panapa maksoḍḍhâ ?

Latèyan 3.2

Jâwâbhân "bhâk-tebbhâ-ghân" bâḍâ neng okara sè èsebbhut , parèngè conto !

Latèyan 3.3

Jâwâbhân "bhâk-tebbhâghân" bâḍâ neng okara sè ètolès , parèngè conto !

Latèyan 3.4

Ponapa jâwâbhânna bhâk-tebbhâghân neng tembhâng Pucung è attas ? Terrangngaghi pajhârna'.

Indikator

4.4.1 Membuat Bhâk-tebbhâghân

4 Lalampan

Saterrossa ngèrèng kaḍhiponapa carana abhâḍhi Bhâk-tebbhâghân.

Manabi kita abhâḍhiyâ Bhâk-tebbhâghân kita koḍhu ngèmoḍhi polè ḍâ' cerè-cèrè na macemma bhâk-tebbhâghân. Bâḍâ sè jhâwâbhânna neng okara sè ètekbhâkkaghi. Bâḍâjhughâan sè koḍhu onèng kaè'anna sè è tebbhâkaghi sareng jâwâbhân sè koḍhu èjawâbhâghi. Nngèrèng tèngalè to-conto sè ampon èjhârbhâ'âghi è lalampa'an sè ampon kalèbât :

Cèlat bârâ' cèlat tèmor , apa ? 'Jâwâbbhâ : Cèlatthong , cèrèna namong materros ḍâri oca' : cèlat..., tantona sè akor sareng bâḍâna bhârâng, cèlatthong bhârângnga bâḍâ ...Bhiḍhâ manabi ejâwâb sareng materros oca' cèlat dhâddhi cèlat....bâr, cèlatbâr taḍâ' bhârângnga . Bisa jhughân Cèlat bârâ' cèlat tèmor , apa ? Èjâwâb laèn...asal bâḍâ bhârângnga. Sapanèka jhughân conto sè atanya : kèdhep bârâ' kèdhep tèmor. Manabi sè akaḍhi Buwâna sèrè apa ? Rassana buwâ sè anyama ' apa' namong buwâna sèrè, ḍhâddhi ta' bisa abhâdhi sè samacemma. Namong sampèyan saè manabi onèng ḍâ' ma-nyamana tatombuwân sareng nyamana buwâna , akaḍhi 'obi', buwana anyama klènthèng. Bisa èbhâḍhi bhâk-tebbhâghân : Korbhina tako' ka Kèlap, budu'na bângal ka Kèlap, apa ? Sè ènyamaè korbhina èngghi panèka Obi, bâḍâ è ḍâlem tana, ḍhinèng sè ènyamaè bângal ka Kèlap marghâ Klenthèng bâḍâ neng è attas tana . Salaèn ghâpanèka bâḍâ bhâk-tebbhâghân sè jhâwâbhânna bâḍâ neng okara sè ètekbhâkkaghi aropa tolèsan. akaḍhi :

Buwâna sèrè apa ? Otabâ è antarana Bhumè bân Langngè' bâḍâ apa ?
È nga'-tengnga'anna pasar bâḍâ apa ? Tèngalè oca' sè èparèngè ghâris bâḍâ !

Oca' / horop sè èparèngè ghâris bâbâ ghâpanèka jhâwâbhânna bhâk-tebbhâghân sè ètekbhâkaghi.

Latèyan 4.1

Panapa jhâwâbhânna bhâk-tebbhâghân panèka : Buwâna sèrè apa?

Latèyan 4.2

Sebbhuttaghi kembhângnga :

Pènang, nyèyor,belta ? Manabi ta' onèng rembhâk sakanca'an otabâ atanya ḍâ' Ghuru !

Latèyan 4.3

Salaènna Obi, panapa polè sè rajâ neng ḍâlem tana ? Sebbhuttaghi ghân tong-sèttong sareng kaghuna'anna !

Indikator

4.4.2 Menggunakan Bhâk-tebbhâghân dalam bermain

5 Lalampan

Bhâk-tebbhâghân panèka bisa èkalako ènaleka sampèyan akompol sakanca'an , opamana sapaneka. Samangkèn Ali bân Asan kèya Ra'è parappa'na ju'-toju' nalèka èsakola'an *istirahat* / laot. Sè katello lajhu aḍhâ-kanḍhâ :

Ali : Satèya sèngko' bân bâ'na kabbhi amaèna apa ?

Asan : Sè nyaman ju'-toju' bhâi sambi aḍhâ-kanḍhâ !

Ra'è : Aḍhâ-kanḍhâ ? Akânḍhâ'â apa bân sapa sè akanḍhâ'â ?

Ali : Ella..., mon bhâk-tebbhâghân bhâi bârâmma ?

Asan &Ra'è :Saroju'.... !

Asan : Sèngko' ka'aḍâ' sè nebbhâgghânna...!-

Ali : Iyâ mara apa ?

Asan : Iyâ, èḍingngaghi.....: Kèḍhep bârâ' kèḍhep tèmor apa ?

Ali : Kètebbhung !!

Asan : Sala ! sè teppa' Orèng sakè' mata....

Ali : Wah mon ghun bâriyâ maskè sèngko' tao....Cèlat bârâ', cèlat tèmor apa ?

Asan &Ra'è : Cèlatthong ...!

Ali : Sala..... : Orèng asilat !!!

Latèyan 5.1

È kampongnga sampèyan bâjâ panapa manabi amaèn bhâk-tebbhâghân ?.

Latèyan 5.2

Pasèra sè onèng nebbhâk...., mon ghi' kènè' akalambhi ḍhing pon towa abângkang ?

Latèyan 5.3

Bhân-sabbhân morèd ḍâgghi' è compo'na abhâḍhi 3 macem bhâk-tebbhâghân , lagghuna bhâkta ka sakola'an.

Pangajhârân 5

Tema :Wira Usaha

Bhân-sabbhân bâḍâ pasèmowan otabâ papangghiyân sè èrabuwi orèng bânnya', tanto bâḍâ sè dhaddhi bângaseppo otabâ sè dhaddhi katowa ka'angghuy maḍâpa' karep sè èpaḍâpa'a. È bâkto maḍâpa' karep sè è maksod ghâpanèka sè ènyamaè apiḍato. Orèng apiḍato panèka tanto marlowaghi okara sè ènhâ, kadhiponapa sopajâ orèng sè mèrengngaghi ghâmpang ngartè ḍâ' ka sè è maksod. Manabi sapanèka orèng apiḍato panèka kodhu ngobâsanè ḍâ' bhâsa sè èghuna'aghi. Mèlana ngèrèng ajjhâ' bhusen ajhâr bhâsa kong-langkong ḍâ' bhâsa Madhurana sopajâ teptebbhâ langheng.

3.5 Mengenal/memahami dan mengindentifikasi teks pidato , bercerita dan lainnya sesuai dengan kaidah.

4.5 Menulis dan memperagakan teks pidato, bercerita dan lainnya sesuai dengan kaidah.

Indikator

3.5.1 Menjelaskan pengertian pidato

Indikator

3.5.1 Menjelaskan pengertian pidato

1 Lalampa'an

Ngèrèng sabellunna kita ngabidhi pangâjhârân bhâb *Menjelaskan pengertian pidato* saè adu'a' langkong ḍhimèn areng-sareng sè èseppowè sa - reng ghuru.Saterrossa panapa sè ènyamaè *pidato* iyâ arèya ḍhâḍhâbuwân sèttong orèng neng sèttong papangghiyân . Saè è papangghiyân neng Bhâlây Ḍhisa .Jhughân è bâkto bâḍâ pangantan otabâ nalèka neng pangobhurân jenazah è makam. Ḍhâḍhâbuwân bhuru kangghuy ajhârbhâ'âghi maksod bâḍâna papangghiyân ghâpanèka.

Manabi neng Bhâlây dhisa biyasana kangghuy maḍâpa' parènta otabâ atoran ḍâri Pamarènta. Bisa jhughân kangghuy abhâk-rembhâk kaparlowan ḍhisa. Sareng salaènna sè maksodḍhâ parlo èkonèngè maghârsarè. Opama na neng pangobhurân jenazah, sè aparèng bu-ḍhâbu ajhârbâa'aghi pasèra sè èkobhurraghi, biyasa na èyakhèrè sareng bu-ḍhâbu nyo'onaghi sapora almarhum. Manabi neng sakola'an biyasa na Bapa' Kapala Sakola sa'amponna nyeppowè Upacara Sennènan otabâ neng Upacara 17-san èpaterros aparèng bu-ḍhâbu. Ghâpanèka jhughân bisa ènyamaè *api□ato*. Biyasana *pi□ato* Bapa' Kapala Sakola ngèmodhi ḍâ' sadhâjâ morèd ḍâ' atoran sakola'an. Atoran Sakola'an pajhât koḍhu è'èstowaghi sareng saḍhâjâ morèd. Jhughân manabi bâḍâ atoran anyar sè wâjib èkaonèngè sareng sadhâjâ morèd.

Latèyan 1.1

Apanapa sabellunna alampa'aghi sèttong lalampan ma' koḍhu adu'a' ḍhimèn?

Latèyan 1.2

Panapa sè è nyamaè piḍato ? Èka' ḍimma sampèyan onèng mèrengngaghi piḍato?

Latèyan 1.3

- Ė sakola'anna sampèyan pasèra sè biyasa apiḍato?
- Ė kellassa sampèyan onèng èyajhâri piḍato?

Indikator

3.5.2 Menjelaskan struktur pidato

2 Lalampa'an

Ngèrèng sabellunna kita ngabidhi pangâjhârân bhâb *Menjelaskan struktur pidato* saè adu'a' langkong ḍhimèn areng-sareng sè èseppowè sareng ghuru. Saterrossa , piḍato panèka angghâḍhuwi atoran sè èsebbhut *struktur pi□ato*..Dhinèng *struktur pi□ato* biyasana sapanèka :

1. Salam Pamokka'.
2. Okara Pamokka'
3. Ėssèna pidato.
4. Okara panotop
5. Salam panotop

Ḍâri 5 bâgiyân è attas tong-sèttongnga bisa èjhârbhâ'âghi sapanèka :

1. Salam Pamokka'
   Sè ènyamaè salam pamokka' èngghi panèka aparèng salam sabellunna pidato èkabiḍhi.
2. Okara Pamokka'.
   Sa'amponna aparèng Salam Pamokka' , lajhu èterrossaghi ḍâ' Okara Pamokka' èngghi panèka tor-ator mènangka kahormaḍhân ḍâ' saḍhâjâ sè paḍâ haḍir neng papangghiyân ghâpanèka.
3. Ėssèna pidato.
   Sa'amponna ngatorè okara pamokka' lajhu èterrossaghi ḍâ' èssèna èngghi panèka ḍhâḍhâbuwân sè bhâḍhi èpiḍatowaghiyâ.
4. Okara Panotop.
   Sa'amponna ranta nyoson èssèna *pi□ato* sè bhâḍhi èpidatowaghiyâ lajhu nyoson mènangka Okara Panotop.
5. Salam Panotop
   Sa'amponna aḍhâbuwâghi Okara Panotop lajhu èterrossaghi aḍhâbuwâghi Salam Panotop èngghi akadhi panèka :

   Wassalamualaikum warohmatullahi wâbârokatuh.

Latèyan 2.1

Saèstona panapa artè'na" Assalamualaikum "ghâpanèka ?

Latèyan 2.2

Assalamualaikum, salammma Rèng Islam, kaḍhi ponapa salam ka'angghuy sè bânnè orèng Islam ?

Indikator

3.5.3 Membedakan ciri bahasa resmi dan tidak resmi.

3 Lalampa'an

Saterrossa jhâjhârbhâ'ân bhâb bhâsa sè èghuna'aghi neng *pi□ato*. Bhâsa sè èghuna'aghi neng pidato èsebbhut *bhâsa resmè pi□ato*. Artè na bhâsa *pi□ato* panèka bânnè bhâsa ghâjâḍhân otabâ bhâsa sè malolo loco otabâ palegghirân. Jhughân ta' kèngèng ècamporè bhâsa sè ta' èkaghâli sareng sè mèyarsa'aghi piḍato. Akadhi neng parḍhisa'an polo Maḍhurâ koḍhu mabi bhâsa Maḍhurâ. Ḍhâddi koḍhu èsettèl sareng pangaonènganna bârghâ. Maksoḍḍhâ ta' ècamporè sareng bhâsa Jhâbâ, Bhâsa Kangèyan otabâ Bhâsa Bhâbiyân. Sabâb tello' bhâsa kasebbhut ta' saḍhâjâ Rèng Maḍhurâ ngartè. Sanarè ngartè saè manabi mabi *bhâsa èbhu* bisaos èngghi panèka Bhâsa Maḍhurâ sè saè tor lerres. Sè èmaksod Bhâsa Maḍhurâ sè saè tor lerres èngghi panèka, èjhâ'ânna saè tor onḍhâgghâ bhâsa na jhu-ghân saè.

Latèyan 3.1

Biyasana neng ka'ḍimma orèng *api□ato* ?

Latèyan 3.2

Panapa sampèyan onèng èpakon *api□ato* è sakola'an ?

Latèyan 3.3

Pasèra sè serrèng *apidato* è sakola'an , tor è bâkto panapa ?

Indikator

4.5.1 Membuat kerangka pidato.

4 Lalampa'an

Ngèrèng sabellunna kita ngabidhi pangâjhârân bhâb *Membuat kerangka èssè na pi□ato* saè adu'a' langkong ḍhimèn areng-sareng sè èseppowè sareng ghuru. Saterros na lajhu nyoson okara piḍato.

1. Salam Pamokka'
   Saterrossa ngèrèng nyoson nagbidhi ḍâri *Salam Pamokka'.* Sa'amponna salam pamokka' sè biyasa nerrossaghi nyoson salam pamokka' ka'angghuy ngormatè orèng laèn sè bânnè Orèng Islam sè jhughân haḍir è papangghiyân ghâpanèka.

2. Okara Pamokka'
   Saterrossa ngèrèng nyoson Okara Pamokka' akaḍhi conto è bâbâ panèka:

   Bapa'- Èbhu sè moljâ sareng sadhâjâ trètan sè pa□â ha□ir sè kaulâ hormadhi. Bhunga rassana atè marghâ arè samangkèn kaulâ sareng ajunan sadhâjâ èparèngè kasempadhân, sareng kasèhadhân sareng Ghustè Allah bisa aghi-pangghi è arè samangkèn è □âlem kabâ□â'ân, saè tor kombhirâ.

3. Èssèna pidato
   Salastarèna nyoson Okara Pamokka' lajhu nyoson èssè na pidato opamana bhâb Ghrâ'ân akaḍhi conto è bâbâ panèka :

   Bapa'- Èbhu sè moljâ, ta' saponapa arè tapongkor kita ngalamè ghrâ'ân mata'arè. Ghi' jhâman kona sabellunna Rèng Ma□hurâ nganot Ghâma Islam èsebhuttaghi bâdâna Mata'arè otabâ Bulân ghârâ'â marghâ Mata'arè otabâ Bulân ghâpanèka èsoltok Olar Naghâ otabâ Bhuta (raksasa). Marghâ ghâpanèka rèng-orèng lajhu pa□â kalowar pas mokol ronjhângan sè âsebbhut: aghuttha. Sè sapanèka nyopprè Mata'arè sè è soltok Olar Naghâ otabâ Bhuta ngejjhit lajhu Mata'arè sè èsoltok èpalowa'a polè, nyopprè Mata'arè tèra'a asonar polè. "

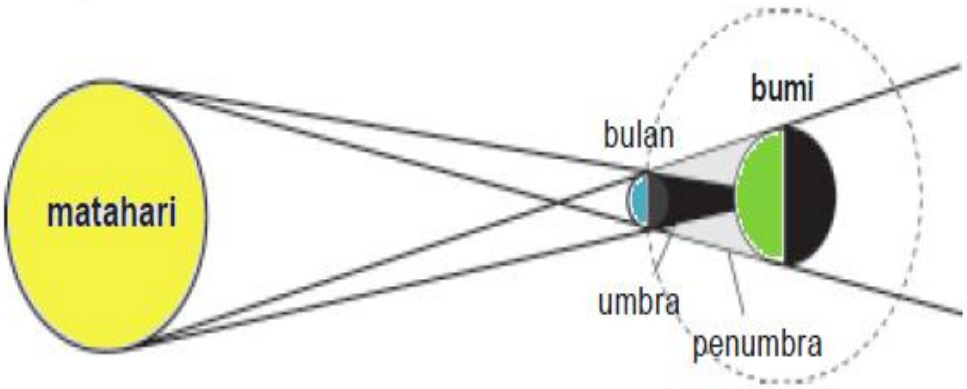
   Bapa'- Èbhu sè moljâ! Nangeng sa'amponna Rèng Ma□hurâ nganot Ghama Islam, ghrâ'ân panèka ta' aropa'aghi tatengngerra panapa'a bisaos. □hâbu na Ghustè Allah è □âlem Al Qur'an ghrâ'ân panèka coma no□huwaghi □â' manossa jhâ' Ghustè Allah panèka pajhât Sè Kobâsa. Kobâsa nyèpta alam. Kobâsa. matèra' sareng mapetteng alam cèpta'an. Manabi bâ□â Ghrâ'ân Mata'arè otabâ Ghrâ'ân Bulân, manossa sareng Nabbhi Muhammad SAW èpakon ngadhek Solat Ghrâ'ân, bânnya'na □uwâ' raka'at . È bhân-sabbhân raka'at bâ□â □uwâ' ruku'.

Bapa', èbhu ,hadirin sè pa□â moljâ. Ghustè Allah jhughân aparèng èlmo □â' manossa bhâb Ghârâ'ân ghâpanèka. Orèng ahli Èlmo Falak nyebbhuttaghi jhâ'nalèka Mata'arè ghârâ'â ghâpanèka , Mata, Bulân lerres neng nga'-tengnga'an. .

Sholat Ghrâ'ân ajâma'a.

Arè Ghrâ'â

Kabâ□â'ân Bhumè, Bulân sareng Mata'arè sè sapanèka bisa èyolatè neng Gedung Bosscha è Bandung . Ē Gedung Bosscha ghâpanèka bâ□â kèker rajâ ka'angghuy naropong èssèna langngè', aka□hi Bulân, Bintang, Mata'arè sareng salaènna.

Gedung Boscha è Bandung

Manabi Bulân bâ□â neng nga'-tengnga'an antarana Mata'arè sareng Bhumè, Bulân ngan□engngè sonarrra Mata'arè ka Bhumè, Neng kennengngan sè ka'an□engngan ghâpanèa lajhu ta' narèma sonarra Mata'arè, è kennengngan ghâpanèka petteng lajhu ènyamaè Mata'arè ghrâ'â.

4. Okara Panotop.
   Sa'amponna ranta nyoson èssèna *pi□ato* sè bhâḍhi èpiḍatowaghiyâ lajhu nyoson mènangka Okara Panotop, akadhi conto è bâbâ panèka :

   Bapa', èbhu, ha□irin sè pa□â moljâ. Namong sapanèka tor-ator kaulâ bhâb Ghrâ'âna Mata'arè. Ta' langkong manabi bâ□â katoppalan kaulâ nyo'ona sapora.

6. Salam panotop
   Sa'amponna nyoson Okara Panotop lajhu èterrossaghi nyoson Salam Panotop akadhi conto è bâbâ panèka :

   Wassalamualaikum warohmatullahi wâbârokatuh.

Latèyan 4.1

Senbbhuttaghi *strukturra* abhâḍhi *teks pi□ato*!

Latèyan 4.2

Jhâjhâl pèlè sè ḍimma sè èkoca' salam pamokka' bân salam panotop?

Latèyan 4.3

Apa bhiḍhâna okara pamokka' sareng okara panotop?

Indikator

4.5.2 Menulis teks pidato dari kerangka yang dibuat.

5 Lalampa'an

Ngèrèng sabellunna kita nagbidhi pangâjhârân bhâb *Menulis teks pidato dari kerangka yang dibuat*, saè adu'a' langkong ḍhimèn areng-sareng sè èseppowè sareng ghuru.Saterrossa ngèrèng kita serrat pidato sè ampon èrancang .

Assalamualaum wârohmatullahi wâbârokatuh
Sareng ngatorè salamet ḍâ' saḍhâjâ para rabu.
Bapa'- Ebhu sè moljâ,

Ta' saponapa arè tapongkor kita ngalamè ghrâ'ân mataarè. Ghi' jhâman kona sabellunna Rèng Ma□hurâ nganot Ghâma Islam èsebhuttaghi bâ□âna Mata'arè otabâ Bulân ghârâ'â marghâ Mata'arè otabâ Bulân ghâpanèka èsoltok Olar Naghâ otabâ Bhuta (raksasa). Marghâ ghâpanèka rèng-orèng lajhu pa□â kalowar pas mokol ronjhângan sè âsebbhut: aghuttha. Sè sapanèka nyopprè Mata'arè sè è soltok Olar Naghâ otabâ Bhuta ngejjhit lajhu Mata'arè sè èsoltok èpalowa'a polè, nyopprè Mata'arè tèra'a asonar polè.

Bapa'- Ebhu sè moljâ!

Nangeng sa'amponna Rèng Ma□hurâ nganot Ghama Islam, ghrâ'ân panèka ta' aropa'aghi tatengngerra panapa'a bisaos. □hâbu na Ghustè Allah è □âlem Al Qur'an ghrâ'ân panèka coma nodhuwaghi □â' manossa jhâ' Ghustè Allah panèka pajhât Sè Kobâsa. Kobâsa nyèpta alam. Kobâsa. matèra' sareng mapetteng alam cèpta'an na. Manabi bâ□â Ghârâ'ân Mataarè otabâ Ghrâ'ân Bulân, manossa sareng Nabbhi Muhammad SAW èpakon ngadhek Solat Ghrâ'ân, bânnya'na duwâ' raka'at . È bhân-sabbhân raka'at bâ□â duwâ' ruku'.

Bapa', èbhu ,ha□irin sè pa□â moljâ.

Ghustè Allah jhughân aparèng èlmo □â' manossa bhâb Ghrâ'ân ghâpanèka. Orèng ahli Èlmo Falak nyebbhuttaghi jhâ'nalèka Mata'arè ghrâ'â ghâpanèka , Mata'arè, Bulân, sareng Bhumè bâ□â neng sèttong ghâris loros.Kabâ□â'ân Bhumè, Bulân sareng Mata'arè sè sapanèka bisa èyolatè

neng Gedung Bosscha è Bandung . Ē Gedung Bosscha ghâpanèka bâ□â kèker rajâ ka'ang-ghuy naropong èssèna langngè', akadhi Bulân, Bintang, Mata'arè sareng salaènna. Manabi Bulân bâ□â neng nga'-tengnga'an anta-rana Mata'arè sareng Bhumè, Bulân ngan□engngè sonarrra Mata'arè ka Bhumè, Neng kennengngan sè ka'an□eng-ngan ghâpanèa lajhu ta' narèma sonarra Mata'arè, è kennengngan ghâpanèka petteng lajhu ènyamaè Mata'arè ghrâ'â.

Bapa', èbhu, ha□irin sè pa□â moljâ.

Namong sapanèka tor-ator kaulâ bhâb Ghârâ'ân Mataarè. Ta' langkong manabi bâ□â katoppalan kaulâ nyo'ona sapora.

Wassalamualaikum

Latèyan 5.1

Bhâb ponapa èssèna *teks pidato* kasebbhut è attas ?

Latèyan 5.2

Carèta'aghi polè bhâb bâḍâna ghrâ'ân mata'arè, tè-ghântè , klabân mabi bhâsana sampèyan ḍhibi'!

Indikator

4.5.3 Memperagakan teks pidato yang telah ditulis

6 Lalampa'an

Ngèrèng sabellunna kita ngabidhi pangâjhârân bhâb *Memperagakan teks pidato yang telah ditulis* saè adu'-a' langkong ḍhimèn areng-sareng sè èseppowè sareng ghuru.Saterrossa bhâḍhi maca'a pidato sè ampion èrancang ghâpanèka.

Latèyan 6.1

Panapa sè èsebbhut *Wira Usaha* ? Rembhâk sakanca'an ,otabâ atanya ḍâ' ghuru !

Latèyan 6.2

Ngèrèng abhâḍhi *pi□ato* sè tèmana*Wira Usaha !*

Latèyan 6.3

Ngèrèng tè-ghântè ḍâri sè alèngghi è bângku èaḍâ' latèyan *api□ato teks* sè èsoson sampèyan ghâpanèka neng aḍâ'na kellas .

Latèyan 6.4

Samangkèn sampèyan saḍhâjâ nyoson *pi□ato* sè tèmana *Wira Usaha.*

Uji Kompetensi Semester

Genap SD Kelas VI

I. Lèngkerrè horp a, b, c, otabâ d mènangka jâwâbhân sè palèng lerres ḍâri sobâlân è bâbâ panèka !

1. Panapa sè ènyamaè okara bhâk-tebbhâghân ?
   a. Okara sè loco
   b. Okara marlowaghi jâwâbhân otabâ tebbhâghân
   c. Okara sè aghâṇdhu' pètanya
   d. Okara èn-maènan
2. Pèlè bhâk-tebbhâghân èbâbâ sè jâwâbhânna ampon bâḍâ neng okara sè ètebbhâghâghi.
   a. Taḍâ' Lajhing abudu' Kaber.
   b. Taḍâ' Kerbhuy berrâ' ka tandu'
   c. Ė antarana Roma ban Lorong bada apana ?
   d. Korbhina tako' ka Kèlap, budu'na bângal.
3. Torè tebbhâk, malèng lèma' bânnya'na. Kaem-pa maso' roma. Sèttong cèccèr toghu labâng. Malèng klowar .Orèngnga ota'an ḍârâ, jâwâbbhâ :
   a. orèng aghuring tellor.
   b. orèng nyangngar kopi
   c. orèng noto teppong
   d. orèng amèna
4. Pakarangan bâbengkon laèn oca'na :
   a. Pakèbân
   b. Pamengkang
   c. Pancoran
   d. Paddhâsân
5. Orèng apiḍato è lon-alon. Apiḍato èngghi panèka :
   a. Abhâk-rembhâk ka orèng bânnya'.
   b. Maḍâpa' pessen
   c. Ajhârbhâ'aghi pessen
   d. Maḍâpa' tor ajhârbhâ'âghi pessen ka orèng bânnya' neng sèttong kennengngan.
6. Ngangghit piḍato koḍhu onèng ḍâ ' :
   a. Carana apiḍato
   b. Struktur na piḍato
   c. Carana ngangghit bhâsa
   d. Kennengngan kangghuy apiḍato

7. Sabellunna molaè apidato koḍhu
   a. Ngatorè onèng nyamana sampèyan
   b. Aparènbg salam.
   c. Onèng ḍâ' ma-nyamana sè mèrengngaghiyâ piḍatona sampèyan.
   d. Ngatorè onèng strukturra piḍato ḍâ' sadhâjâ sè bhâdhi mèrengngaghiyâ piḍatona sampèyan.
8. Ghi' jhâman sabellunna Islam è Maḍhurâ manabi bâḍâ Mata'arè ghrâ'â Rèng – orèng lajhu :
   a. Nabbhu tabbhuwân.
   b. Mokol Bheddḥuk.
   c. Aghuttha.
   d. Ngèjhung.
9. Ronjhângan pakakas ka'angghuy :
   a. Ngojuk Bhuta sè nyoltok Mata'arè
   b. Noto paḍi èpadhâdhi bherrâs
   c. Aghuttha panglèpor atè.
   d. Pan-sampanan è songay.
10. Solat Ghârâ'ân èlampa'aghi manabi :
   a. Bâḍâ malèng katangkep.
   b. Bâḍâ Bulân otabâ Mata'arè ghrâ'â.
   c. Tèra' bulân
   d. Bâḍâ Pangrajâ sèdhâ.

II. Jâwâb sobâlân è bâbâ panèka pa jhârna. '

1. Samangkèn bhâ' ghi' bâḍâ'â na'-kana' amaèn è pamengkang compo'na manabi tèra' bulân ?'
2. Panapa bisaos sè biyasa èkamaèn neng pameng-kang ?
3. Sampèyan onèng mèrengngaghi orèng *api□ato*? Ponapa pessen sè èḍhâbhuwâghi
4. Jhârbhâ'âghi bhâb *strukturra pidato*
5. È ḍhisana sampèyan panapa bâḍâ bhâlây dhisana ?

III. Èssè'è ti'-titi' è bâbâ panèka kastos akor sareng ma'na okarana!

1. Ḍhâng-kaḍhâng è sakola'an èbâḍâ'aghi adḍhu-wân ....
2. Sampèyan panapa onèng noro' ..... *pi□ato* sè è bâḍâ'aghi esakola'anna sampèyan ?
3. ....bârâ'.....tèmor ghâpanèka orèng sakè' mata.
4. È salam pamokka' ḍhâng– kaḍhâng salaèn ngolok salam ''Assalamualaikum '' jhughân nyebbhut .... apanapa ma' sapanèka ?
5. Rot-orotanna pidato èsebbhut.....

DAFTAR PUSTAKA

Aminuddin. 1987. *Pengantar Apresiasi Karya Sastra*. Malang: FPBS IKIP Malang.

Asmoro, Wirjo.1952. *Panyeḍḍhâ'*, Jakarta: Kementerian PP&K RI

Djojosuroto, K. 2004. *Puisi: Pendekatan dan Pembelajaran*. Jakarta: Nuansa.

Eagleton, T. 2006. *Teori Sastra Sebuah Pengantar Komprehensif*. terjemahan Harfiah Widiawati dan Evi Setiarini, Yogyakarta , Bandung: Jalasutra.

Efendi, S. 2002. *Bimbingan Apresiasi Puisi*. Jakarta: Bumi Aksara.

- http://dwiajisapto.blogspot.com/2011/02/diksi-pilihan-kata.html
- http://zindriasihlinati.blogspot.com/2013/05/diksi-atau-pilihan-kata.html

Kementrian Pendidikan dan Kebudayaan Badan Pengembangan dan Pembinaan Bahasa, 2012, *Pedoman Umum Ejaan Bahasa Madura Yang Di sempurnakan*. Edisi Revisi.

Kementrian Pendidikan Nasional, 2011, *Hasil Keputusan Konsinyasi Revisi EYD Bahasa Madura tahun 2013*, Surabaya: Balai Bahasa Surabaya

Lembaga Seni Budaya "La Asrè" 2005, kumpulan lagu-lagu Madura, Pamekasan
Luxemburg, J.Van, dkk. 1992. *Pengantar Ilmu Sastra.* Jakarta: PT Gramedia.

Moedani, 1948. *Tanoedhân Jilid 1 – 4*, Betawi, Welter Vreden

Molen. S.Van Der, 1948, *Ondar, jilid 1 – 2*, Betawi, J.B. Wolters Groningen.

Pradopo, R.D. 1990. *Pengkajian Puisi Analisis Strata Norma dan Analisis Struktural dan Semiotik.* Yogyakarta: Gajahmada University Press.

RM, Yoyok DKK, 2007, *Pendidikan Seni Budaya*. Jakarta: Yudistira.
Rosida, Lilik, 2007, *Gai' Bintang*. Sumenep: Dinas Pariwisata dan Kebudayaan Kabupaten Sumenep.
Sastrodiwirjo, Oemar. 2008. *Tembhâng Macapat Madhurâ.* Surabaya: Karunia

Sitomurang, B.P. 1983. *Puisi Teori Apresiasi Bentuk dan Struktur*. EndeFlores:

Soedjito, Prof, Drs, 2002, *Modul IND-A 08 Semantik Bahasa Indonesia.* Jakarta: Departemen Pendidikan Nasional, Direktorat Jenderal Pendidikan Dasar dan Menengah, Direktorat Sekolah Lanjutan Tingkat Pertama.
Tajib, Muh, 1986, *Kumpulan Lagu-Lagu Madura 2*. Pamekasan: -
Tajib.M. 1986. Malathe Sato'or, Surabaya, Karunia.

Tarigan, H.G. 1992. *Dasar-dasar Kurikulum Bahasa.* Bandung:Angkasa.

Tim Pakem Maddhu. 2012. *Pakem Maddhu (edisi 32)*. Surabaya : CV Karunia

Tim Pakem Maddhu. 2012. *Pangajhârân Bhâsa Madhurâ Kembhâng Bhâbur 1 (edisi kedua)*. Jakarta Timur : Yudistira.

Waluyo, H. J. 1987. *Teori dan Apresiasi Puisi.* Jakarta: Airlangga.

Warsidi, Edi. 2009. *Pengetahuan tentang Puisi*. Bandung: Sarana Ilmu Pustaka.

Wignjoamidarmo, Mas. 1909. *Baboeroeghan Bettjeq.* Batawi: Kandjeng Goevermen

Wirjoasmoro, 1952, *Prama Sastra Madura, bhâb Oca' sareng Okara*, Kementrian Pendidikan Pengajaran dan Kebudayaan RI.

Yayasan Pakem Maddu, 2008. *Kamus Bahasa Madura-Madura-Indonesia*, Surabaya, Karunia

Catatan

Catatan

Catatan

Catatan

Catatan